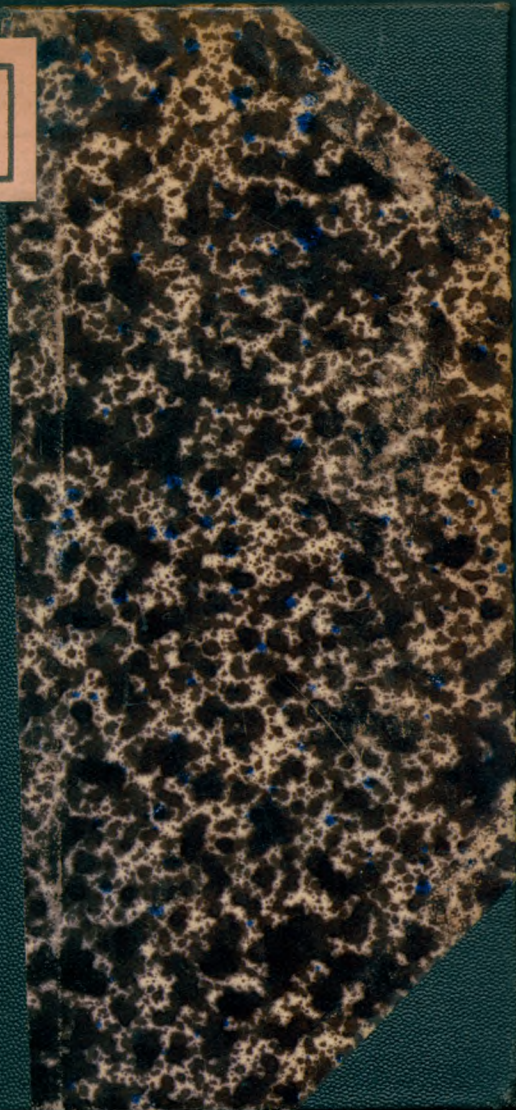
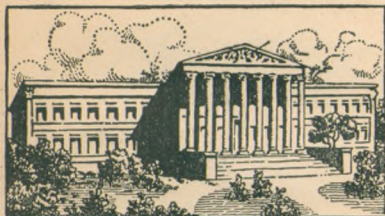

12097
355

MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA

OLVASÓTERMI KÉZIKÖNYVTÁR

018811

KIKÖLCSÖNÖZNI NEM SZABAD

Egyes szám ára 15 kr. = 30 fillér.

MAGYAR KÖNYVTÁR.

ÖZENEKESZTI RADÓ ANTAL.

355

LENGYEL LAURA

TAVASZI MESE

MINDEN FÜZET EGYENKÉNT KAPHATÓ.

LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai)

CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKEZELÉSEK BUDAPESTEN, ANDRÁSSY-ÚT 21. SZÁM ALATT.

Minden hó 1-én és 15-én új füzet jelenik meg.

„MAGYAR KÖNYVTÁR.”

Szerkeszti: RADÓ ANTAL.

A *dőlt* betűkkel nyomtatott nevek a fordítót, illetve közrebocsátót jelzik. A csillaggal jelzett művek szindarabok.

Egy-egy szám ára 30 fillér. Minden füzet külön is kapható.

A 182. ik szám után következő számok a következők:

182. Heine költeményeiből. *Endrődi Sándor.*
183. Vanderheym I. G. Húszhónap Abessziniában. *Brózik K.* Képekkel.
184. Tarozai György. Döntő vitéz Rómában.
- *185. Jean Racine. Phédra. *Ábrányi Emil.*
186. Balassa Bálint válogatott költeményei. *Erdélyi Pál.*
187. Patapenko. Egy vén diák elbeszélései. *Ambrozovics D.*
188. A bécsi képes krónika *Madzsar I.* (Szemelvények.)
189. Conan Doyle. Doktor Holmes kalendjál. I. *Lándor T.*
190. Cyprian. (Andor J.) Margitka székese és egyéb történetek.
191. Kipling. A Dsungenl könyve. II. *Mikes Lajos.* Képekkel.
192. Ovidius verseiből. *Pavlovits Károly.*
193. Jókai Mór. Tallérossy Zebulon levelei Mindenváró Adámhoz. *Dr. Várdai Béla.*
194. Verga. A farkas. *Radó A.*
195. Német elbeszélők tára. I. Heyse. Hoffmann. Mackay. *Alexander E.*
196. Miken-Eelemen válogatott törökországi levelei. *Bánóczy J.*
197. Bródy Sándor. Emberfejek.
198. Hercege F. Elbeszélések.
199. Junius. *(Zilahy Kiss Béla.)* Katona József élete.
- *200. Rakosi Jenő. Aesopus.
201. Cornelius Nepos. Híres férfiakról. *Dr. Székely István.*
- *202. Kisfaludy Károly. Szilágyi Mihály szabadulása. — Mátyás Deák. — Hűség próbája. *Bánóczy Gábor Ignác.*
204. Ambrus Z. Árnyékalakok.
205. Charles Dickens. Vázlatok. *Ford. G. Pogány I. és Pogány M.*
206. Kazár Emil. Elbeszélések.
- 207—8. H. G. Wells. Dr. Moreau szigete. *Mikes Lajos.*
209. A Kalevalából. A Lemminkäinen-Rúnok. *Vikár B.*
210. Petőfi költeményei. Élete és költészete. *Somogyi Gyula.*
211. Faludi F. Három elbeszélése a „Téli Éjszakák”-ból. *Radó A.*
212. Endrődi Sándor. Gitta. — Az otthon világából.
213. Multatuli. Szaidza és egyéb történetek. *Gábor Ignác.*
- *214—5. Shakspeare. Othello, a velencei mór. *Mikes Lajos.*
216. Zrínyi. Állam. *Ferencsi Z.*
217. Bárony I. Szóla puská.
218. Angol elbeszélők tára. (Philips. — Merriok. — Becke.) *Marquis Géza.*
- *219. Gerhart Hauptmann. A takácsok. *Komor Gyula.*
220. Petőfi. Az apostol. *Jakab Ö.*
221. Radó A. Dante.
222. Conan Doyle. Doktor Holmes kalendjál. *Lándor T. II. sor.*
- 223—224. Mikszáth. A jó palócok.
225. Pierre Loti. Tűnő képek. *Dr. Marquis Géza.*
- *226. Tóth Ede. A falu rossza.
227. Kézai Simon. Magyar Krónikája. *Császár Mihály.*
228. Benedek Apró történetek.
229. Charles de Berkeley. A kis márkíné. *Lándor Tivadar.*
230. Petőfi. Elbeszélő költem. I.
- *231—232. Edmond Rostand. Cyrano de Bergerac. *Ábrányi E.*
- 233—4. Galdós. Elektra. *Radó A.*
235. Petőfi. Románok. *Lenkei H.*
- 236—237. Vergilius Aeneide. I. Ford. *Baróth Szabó Dávid.*
- Kiadták *Radó és Tóth R.*
- 238—239. Gróf Széchenyi István. Hitel. *Dr. Gyulai Agost.*
240. Petőfi. Elbeszélő költem. II.
- 241—245. Mikszáth. Szent Péter esernyője. I—V. füzet.
- *246. Bródy Sándor. Hóféherke.

LENGYEL LAURA

TAVASZI MESE

BUDAPEST.

LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)

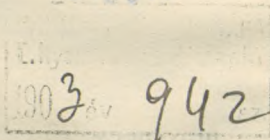
CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉSÉNEK KIADÁSA,

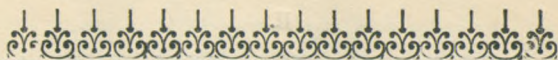
~~Handwritten notes:~~
~~1948~~

Minden jog fentartva.

12.097/355
~~12.097/355~~
~~018844~~

Tavaszi mese.

I.

Álmodtam valaha egy leányról, ki boldog lett és megérdemelte a boldogságot. Álom volt az egész, de én mégis leirom. Ám lapozzák át olvasatlanul e sorokat, melyekben nem lesz sem probléma, sem filozófia, csak egy álmodott mese. Bűbájos, tavaszi estén, nyitott ablaknál ülve, elkábulva a sejtelmes tavaszi éjtszaka varázsától, nyitott szemmel álmodtam az egész regényt. A csillagsugaras éjtszaka csöndje megihleti, — nem az elmét — hanem a szívet. Csönd, béke mindenütt. Ami küzködés, bánat, szerencsétlenség van, az is arra való, hogy annál teljesebbé tegye majdan a boldogságot

Ugy irom le, ahogy álmodtam a legszebb éjtszakán, melyre én emlékezni tudok. A mindenség beszédes csöndje sugta nekem a históriát. Reggel megint élesen, metszően sivitott az áprilisi hideg szél és én fázósan gomboltam be téli kabátomat, lelkem mélyéig érezve a hideget. Eltűnt a fény, a béke, a nyugalom, de mert nem akarom, hogy nyomtalanul tűnjék el, megírtam az álmodott mesét.

II.

Egy fiatal leány állt egy idősebb úr karjába fogódzva a perronon. Figyelmesen hallgatta magyarázatát, mely valami törvényszéki tárgyalás nem éppen érdekfeszítő témájáról szólt.

— Ha így látlak, Lenke, ilyen érdeklődéssel hallgatva a *komoly* dolgokat, akkor igazán sajnálom, hogy nem születnél fiúnak, pompás jogász lett volna belőled.

— Papa, ne légy olyan hiu. Nem vagy velem, mint leánnyal, megelégedve?

Az öreg úr nem felelt semmit, csak erősen magához szorította leányának a karját. Egymásra néztek. Tekintetük csak úgy simogatta egymást. Az igaz, mély, benső szeretet tükröződött az arcukon.

— Még hat percünk van, Lenke — és az öreg úr kihuzta óráját — te olyan türelmetlen voltál. Mondtam, hogy korán lesz még...

— Kedves papa, féltem, hogy nem érkezünk be rendes időben és azért nyughatatlankodtam. Nem akarom, hogy Mariska kellemetlen érzéssel jöjjön be új otthonába...

— Szegény gyermek!

Elhallgattak. Mind a ketten annak a fiatal leánynak szomorú történetére gondoltak. Teljes árvaság, teljes szegénység! Annak a szegény gyermeknek már tizenhét éves korában meg kellett ismerni az élet szomorúságait, erre gondolt most ez a komoly, magas, finom arcú leány és apjához fordult:

— Nagyon szomorú lesz szegény!

Többet nem beszélhettek, mert már hallatszott a vonat erős zakatolása és az öreg úr előre lépett, mivel Lenke még soha sem látta a most érkező unokanővérét.

Csinos, picike, törékeny baba ugrott az édes apja nyakába. A magas, karcsu leány maga sem tudta miért, egy kis csalódással nézte ezt a sötét, mély gyászba burkolt babát, aki úgy mozgott, mintha higanynak volna ereiben vér helyett. És mikor az öreg úr odamutatott a fához támaszkodó magas, hallgatólag alakra, egyszeriben kirántotta karját nagybátyja kezéből és odarohant.

— Édes Lenke, te vagy ?

Istenem, micsoda nevetségesen pici kéz szorongatta a Pásztor Lenke keskeny, hosszukás kezét, micsoda édes, kis, naiv arc kandikált a sűrű gyászfátyol alól, aggodalmasan nézve kék szemével, mert hiszen ha le nem hajol hozzá ez a szép, hatalmas leány, hiába ágaskodik lábujjhegyre, vállát is alig tudja elérni.

Pedig hiszen megmondta neki az intézet igazgatónője: „Mariska, magát súlyos csapások érték, de a jó Isten nem hagyta el. Ime egy levél nagybátyjától, Pásztor úr hajlandó önt házába fogadni. Nagybátyját ismeri, ő szereti magát, de magának főképp a ház leányával, Lenke kisasszonnyal kell megkedveltetni magát. Nem ismerem unokatestvérét, de a gazdag leányoknak rendesen vannak apró szeszélyeik, különbségeik. Magának is voltak, Mariska. Nos, ezekről le kell szoknia. És ha tanácsomat megfogadja, hiszem, hogy nem is lesz rossz dolga nagybátyja házábanál. De akaratát, vágyait, kívánságait természetesen alá kell vetnie unokatestvérének. Ez eleintén nehéz lesz, de ne sirjon Mariska, mindent megszokik ám az ember. És sokan vannak még a világon, akik irigylésre méltónak tartják az ön helyzetét.”

Mariska sirva futott be a szobába az igazgatónő épületes szónoklata után. Magában természetesen azt mondta: „Bár csak meghalnék.” A tizenhétéves lányok

kisebb bajoknál is szokták a halált emlegetni és a szegény kis lány sirva ismételte magában :

— Az biztosan egy csuf hárpia és nagyon fog kínozni.

A vasuton is siratta egy darabig szomoru jövőjét, de aztán megkeményítette szívét és azt mondta :

— Ha bántani fognak, lefekszem az ágyba és meghalok. — És kitalálván az öngyilkosságnak tagadhatatlanul legkényelmesebb módját, vidáman olvasgatott valami tiltott francia regényt, melyet legjobb barátjánője, Hedda, a bucsuzás pillanatában a fájdalomtól hirtelen fölgerjedt nagylelkűséggel neki ajánlódkozott.

Most ott állt a hatalmas, szép lány előtt és félve nézett rá. Nem ilyennek, oh, nem ilyennek, hanem csunyának képzelte, mint az ördög, mondta el később nevetve Lenkének. De most is megfélemlítette e komoly, magas lány és siró hangon mondta :

— Ne haragudj rám, Lenke, én jó leszek.

A másik pillanatban már magához szorította őt Lenke, aki maga sem tudta megmagyarázni, hogy az első pillanatban miért volt olyan mozdulatlan ? Talán a meglepetés, hogy a várt barátnő helyett egy kicsi baba érkezett, talán más ösztönszerű sejtelem merevítette meg karját, mely most erősen szorította magához azt a szőke kis lányfejet, de nagyon röstelte előbbi ridegségét, szívében egyszerre hatalmasodott el a szánalommal a szeretet.

— Na gyere, Mariska ; ni, itt van már a papa is. Add oda a poggyászod vevényét, hadd váltsák ki.

— Szent Isten ! — kiáltott a kis lány komikus ijedtséggel kotorászva útításkájában — elveszett a papiros.

Aztán megadással hajtotta le a szőke fejét.

— Tudtam, hogy el fog veszni valami, előre tudtam.

Lenke nevetett:

— Na, mindegy, majd elvégzi a többit a papa.

— Gondolod? — kérdezte Mariska. — Nem szeretném, ha a poggyászm elveszne, mert benne volt a naplóm három kötetben. Neked hány kötet naplód van?

— Én nem irok naplót, Mariska, — felelt szeliden mosolyogva a leány.

Mariska megállt egy percre, bámulva nézett unokatestvére arcába, aztán sóhajtván mondta:

— Igaz, te nagyon okos vagy!

— Nem annyira okos, mint inkább lusta. Nem szeretek írni. Már egy levélnek a megírása is valóságos gyötrelmem rám nézve.

— Hiszen levelet én sem szeretek írni, ez olyan unalmas és ostoba dolog. De a napló az más, egészen más, hidd el nekem.

Pásztor úr megérkezett a poggyással és a leányok fölültek a kocsiba. Szép tavaszi este volt és Lenke hátrahajtotta fejét, míg Mariska kíváncsian nézegetett körül:

— Istenem, milyen szép itt minden, itt nagyon boldogok lehetnek az emberek.

Lenke kezébe vette az egyik kis babakacsót és megcírógatta:

— Te talán nem voltál boldog?

— Oh, Istenem, hát lehet valaki boldog, akinek mindig annyi sok leckéje van?

Nevettek mindnyájan és vidáman léptek be a nagy ebédlőbe. Az óriási terem hidegségére való tekintettel tűz égett a nagy kályhában. És itt a fényes világításban Lenke még egyszer jól megnézte a vendég kicsike baba-arcát, melyben nagy csak a sötétkék

szempár volt. Finom, puha szőke haja hullámosan omlott halántékára és hosszú, barna szempillái, ha lesütötte, majdnem árnyékban tartották a legszebb rózsaszínű arcot. Gyorsan ledobta felöltőjét, Mariskához lépett és elküldve a szobaleányt, maga bontotta ki a kis babát a sűrű gyászból, mosolyogva, cirógatva, mint a gyermekeket szokás.

Pásztor úr álmélkodva nézte a liliputi hercegnőt, majd nevetve összezsapta a kezét:

— Micsoda huncut gazember akarta velem elhitetni, hogy ez a baba tizenhét éves.

— Tizenhét és fél, bácsi, — mondta a kis leány előlépve és meghajtvva magát. — Egy kicsit még kicsi vagyok, ezért sokat csufoltak az iskolában, de a pusztai hercegnő is kicsiny volt...

— Miféle pusztai hercegnő? — érdeklődött az öreg úr.

— Oh, Istenem, bácsi, hát a Marlitt regényében a pusztai hercegnő. Remélem, olvastad, Lenke? Leonórának hívták, kicsike volt és mégis...

— Mit mégis? — Mariska mélyen elpirult.

— Hát nem tudod a történetét?

— Szégyenemre vallom be, hogy nem.

— Sajnálom, bácsi, — felelt a kis leány most már Lenkéhez fordulva, — akkor én nem mondhatom el neked.

— Teringettét, — káromkodott Pásztor úr, ki néha szerette a házi zsarnokot adni — hát úr vagyok én házamban, vagy mi?

Lenke elkacagta magát:

— Édes papa, egy kicsit több találékonyság. A regényhősnőknek rendesen közös sorsuk a férjhezmenés. S ha már olyan kíváncsi vagy, meg kell mondanom, hogy a Mariska hercegnője sem kerülte el végétét.

— No, nézzétek a kis babát, — kacagott az öreg úr — megszületett, megdörzsölte a szemét és már férjhez akar menni.

Mind a hárman nevettek és a derült kedvet az sem zavarta, mikor Mariska később elkomolyodva hozzátette, hogy ő nem megy férjhez, a világért sem, mert ő apáca lesz, így fogadta meg Heddával együtt, két évvel ezelőtt. Igaz, hogy Hedda már ez évben úgy vélekedett, hogy talán jobb volna színésznőnek menni, mint apácának, de ő (már mint Mariska) inkább meghal, mint hogy fogadalmát megszegje.

Vacsora után Lenke fogta az egyik gyertyatartót és azt mondta:

— Most már le kell feküdni; nagyon fáradt lehetsz már. Itt van a szobád az enyém mellett, bevezetlek.

És kinyitotta előtte a fehér leányszoba ajtaját; ugyanilyen szobát rendezett be vendégének, csakhogy annak asztalán egy óriási virágbokréta diszelgett. Mariska édes meglepetéssel nézett körül, majd egyszerre hirtelen sirva fakadt.

— Oh, Lenke, milyen jó vagy te, pedig én nem is érdemlem meg tőled ezt.

— Ugyan? — kérdezte tréfásan a leány és letette a gyertyatartót a virágcsokor mögé.

— Nem, nem, — rázta szőke fejét Mariska. — Nem érdemlem meg. Annyi sok csunyát gondoltam rólad az úton, hogy rossz vagy, zsarnok vagy és engem üldözni fogsz.

— És mivel érdemeltem meg ezt az előleges bizalmat? — nevetett Lenke.

— Nem, édes, ne szólj így hozzám. Az igazgatónő mondta, hogy te parancsolni fogsz nekem. Aki parancsolnak, azok mindig rossz emberek, úgy-e?

— Természetesen. De most feküdjél le, Mariska.

Gyöngéden magához vonta és nyájasan megcsókolta, de a kis leány még nem eresztette.

— Ne menj még. Most már el kell mondanom neked mindent. De mondjad, Lenke, nem fogsz megvetni?

— Csak beszélj, Mariska.

— Lenke, én már szerelmes voltam.

— Nagyszerű!

— Tudom, hogy te elitélsz, mert te okos vagy. De látod, akkor én még egészen fiatal és tapasztalatlan voltam.

— Nagyon helyes, Mariska. Most már fehér hajfürteiddel, megvetéssel beszélhetsz az ifjúkori bolondságokról.

— Lenke, édes, ez nagyon komoly dolog. Ő egy nyomorult ember volt, és én, mikor a levelét meglelték nálam, egy hétig nem kaptam tésztát az ebédnél.

— Hallatlan!

— Úgy-e? Engem becsuktak két napra és tudod, azt vártam, hogy tesz valamit, mert a regényekben ilyenkor mindig tesznek valamit a férfiak. Mikor Orsolya grófnőt befalaztatta az apja, a vasálarc rohant érte és kiszabadította. Tudod, mit tett ő?

— Tésztát küldött neked kárpótlásul, amit az ebédnél elvettek tőled.

— Dehogy, azt üzenté Heddának, aki megírta neki szenvedéseimet és azt, hogy tőle várom a megváltást, hogy sajnálja, de most nem tehet semmit, mert érettségi vizsgálatra készül. Én erre természetesen azonnal szakítottam vele, még emlékét is kiűztem szívemből teljesen. Ekkor tettük a fogadalmat Heddával, hogy apácák leszünk.

— Hedda is csalódott talán?

— Oh nem. Hedda megveti a férfiakat, az ő szíve egy befagyott oceán, maga mondta nekem.

Lenke fölállt és megsimogatta Mariska haját nyájasan, szeretettel, mint egy gondos anya, pedig három évvel volt csak idősebb unokahugánál.

— Aludjál jól, Mariska és érezd magad oly jól az új otthonodban, mint amilyen szeretettel fogadtunk.

Az otthon szóra elborította a kis leány szemét a könny és görcsösen zokogva mondta:

— Új otthon, a régi oda van . . . Szegény papa, ő nagyon szeretett engem.

Lenke karjaiba vette, csitította, dédelgette, míg lecsöndesedett. Akkor magára hagyta és visszament az ebédlőbe. Kiadta a parancsot a cselédségnek és magában arra gondolt, hogyha Mariska most látná, megijedne tőle, csúnyának meg rossznak tartaná újra, mint mindenkit, a ki parancsol.

Mikor édes apja lejött, megfogta a leány kezét és sokáig hallgatagon néztek egymás szemé közé.

— Szomorú vagy, Lenke? Nem tetszik az új vendég?

Aggodalmasan mondta ezt, de Lenke elmosolyodott.

— Sőt ellenkezőleg, papa. De, látod, nem tagadom, más csalódás ért. Barátnőt, testvért vártam és kaptam helyette egy aranyos, drága, finom, kis porcellánbabát.

III.

Pásztor Lenke még sokáig virrasztott szobájában, mikor már Mariska régen aludt. Mintha valami különös izgatottság bántotta volna. Ámulva nézte magát.

Talán soha sem érezte ezt a sejtelmes, ideges nyughatatlanságot, mely mindig valami bekövetkező szerencsétlenségre figyelmezteti az embert. A buta ösztön munkája ez, de néha megbízhatóbb, mint a fölényes elme reális tudása.

Csodálkozott nyugtalanságán, mert évek óta vasakarattal uralkodott idegzetén. Mig édes anyja élt, egy kicsit elkapatott, szeszélyes, indulatos leány volt, mint szoktak általában a gazdag, egyetlen gyermekek lenni. De mikor három évvel ezelőtt az a sulyos katasztrófa érte, mikor kikisérték a temetőbe azt az áldott jó asszonyt, sajátságos változás ment végbe lelkében. Az az egy nap megértette vele, hogy vége a gyermek-kornak, az ostoba szeszélyeknek, az oktalan kívánságoknak. Lelki szeme előtt sötét, hallgatag alak állott, amint egyik ujját fölemelve figyelmeztetőn int neki, hogy kövesse. Megismerte a hallgatag, szigorú alakot, úgy hitták: *Kötelesség*. Eddig csak mesélni hallott róla, most megjelent előtte és eltérítette őt eddigi útjáról.

Szó nélkül indult meg vele. Egy sóhajtással elbucsuzván attól az édes bolondságtól, mit gyermek-kornak hívnak. Elmult, vége van. Most jön a komoly élet.

És kezébe vette az óriási gazdaság vezetését, mert édes apja szépen abbahagyta az ügyvédeskedést — bár még mindig érdeklődött régi hivatása iránt, — az lett, aki volt az apja, a nagyapja — gazdálkodó. A nagy birtok óriás gondokkal terhelte, és Isten tudja, hogy győzi az öreg úr, ha Lenke nincs mellette.

Ez a leány, kiben az igazi szívjószág párosulva volt a tiszta értelemmel, s ami legritkább, a rendíthetetlen energiával. Pásztor úr néha álmélkodva nézte leányát, aki olyan munkát végzett, mint egy férfi, és

mosolygott hozzá, mint egy gyermek. Az öreg úrnak néha szinte könnybe lábbadt a szeme, ha arra gondolt: vajjon van-e férfi a világon, ki erre a leányra érdemes? Néha ökölbe szorította a kezét és dühösen mondta:

— Összetöröm a csontját annak a gazembernek, ha nem látja át, micsoda kincset kapott.

Az, akire Pásztor oly állhatatosan haragudott, még nem jött el. Lenke egymásután utasította vissza a kérőket. Az apa gyanakodott egy darabig egyik unokaöccsére, egy fiatal festőművészre, ki különben gyámfia is volt, de aztán egyszer véletlenül kihallgatta, mikor a festő szivettépő kétségbeeséssel panaszkolta el Lenkének, hogy újra szerelmes. Az asszony azonban szeme közé kacag, és vérlázítón hűséges tovább is az urához. Lenke vigasztalta, hogy nem lesz baj a dologból és emlékeztette a tavalyi halálos, szintén viszonzatlan szerelmére, melynek hősnője egy gazdag nagykereskedőhöz ment férjhez.

Az öreg úr tovább ment, magában konstatálván, hogy ez a huszonnégy éves fiú sokkal ostobább, semhogy az ő okos leányát megérdemelné.

Pedig szerette a gyámfiát. Az utóbbi időben meg, hogy a hír is szárnyára vette nevét, módfölött büszke volt rá. És gondosan eltette az újságcikkeket, melyek a Hajdú László úr dicsőségét hirdették.

Pásztor Lenke gondolatában most ezzel a könnyelmű, kedves fiúval foglalkozott. Aztán az íróasztalhoz lépett, egy pillanatra átfutott szemével a fölállított arcképeken és rámosolygott arra a szép, derült arcu, magas homloku férfiúra és mintha csak hozzá szólna, levelet kezdett írni, szép, egyenes, határozott betűkkel.

Édes László!

Nem szeretek sokat írni, de kevésből is érthet az ember, sőt esetleg a sorok közt is olvashat. Ha fáradt vagy, mi sem természetesebb annál, mint hogy lejössz otthonodba pihenni. Apa szinte haragszik habozásodért. Én csak annyit mondok, hogy idehaza mindenki a régi, soha meg nem változó szeretettel vár.

Lenke.

Ráírta a címet, de aztán fölszakította a borítékot és utána írta:

„Ha ez mind nem elég, megírom, hogy Mariska is megérkezett. Te még nem ismered a Karolin néni leányát, de ha meglátod, valószínűleg az lesz a véleményed róla, hogy ő a legbájosabb leány az egész világon.“

És most már véglegesen bezárva a levelet, egy pár pillanatig elmélázva nézte a mosolygós ember arcképét, majd csöndesen átment Mariska szobájába megnézni, hogy alszik-e?

Szép, világos tavaszi éjtszaka volt és Lenke világosan láthatta az alvó leány édes kis arcát, szépen összekulcsolt kezét. Valószínűleg rögtön elaludt ahogy esti imáját elmondotta. Lenke fölébe hajolt és gyöngéden megcsókolta, úgy, mint a hogy a bölcsőben fekvő gyermekeket szokás csókolni, tudván, hogy álmuk sokkal mélyebb, semhogy fölébrednének.

Valóban, Mariska meg sem moccant, piros kis szája tovább mosolygott. És Lenke épp oly zajtalanul ment ki a szobából, mint a hogy bejött. Kihajolt az ablakon és belebámulva a csillagfényes éjtszakába, mondta:

— Úgy van, a hogy Lászlónak irtam, a leg-

szeretetreméltóbb gyermek a kerek világon. És nekünk most már csak az a kötelességünk, hogy vigyázzunk, nehogy az édes mosolygás eltűnjék valaha rózsaszín arcocskájáról.

IV.

Hajdu korán reggel olvasván a Lenke levelét, éktelenül boszankodott:

— No hál' Istennek, vége az én pihenésemnek. Milyen jó reménységgel készültem, hogy egy pár napot olyan emberek közt tölthetek, akiket szeretek. Most egy idegen jött közibünk és vége a mi fesztelen, édes, bizalmas mulatságainknak.

És sóhajtva gondolt vissza a tavaszi édes, poétikus napokra. Mikor sokáig, messze sétáltak Lenkével, a leány oly figyelmesen hallgatta művészi terveit, jogos részt vehetett volna minden dicsőségében, mert soha sem kezdett nagyobb munkába, míg Lenkével nem beszélt a dologról.

És a leány, akinek finom izlése, nagy tudása még nagyobb szerénységgel párosult, mindig úgy adta tanácsait, mintha csak éppen a fiatal úr titkos gondolatait tolmácsolná. Megesett néha ilyenkor, hogy Hajdu — ki pedig nem volt érzékenykedő ember — könnyes szemmel csókolta meg unokahuga fehér kezét. És e pillanatban kész lett volna térdre rogyva örök szerelmet esküdni, ha Lenke tréfásan a vállára nem üt:

— Eredj, te ostoba! Hát az a szép asszony, akiért minden pillanatban meg akarsz halni?

— Igazad van, Lenke. De hidd el, ha az az ember volnék, aki szeretnék lenni, szerelmes lennék beléd rögtön. Így csak imádni merlek, mint az őriző angyalomat.

— Hát még mi nem jut eszedbe? Van neked elég őriző angyalod fent Budapesten.

Milyen édes, meghitt, bizalmas esték teltek ott el egymásután. S most közējük csöppent egy idegen kisasszony, ki megkívánja, hogy bókokat mondjanak neki és el legyenek bájaitól ragadtatva. Hajdu nem volt rossz ember, de a pokol legmélyebb fenekére kívánta a vendéget, úgy gondolván, hogy ez a hely távol esik a nagy, alföldi pusztától, melyben Pásztorék laknak.

Nem ismerte a leányt, homályosan emlékezett az anyjára, Karolin nénire, ki zsúrokat adott, melyekre a tehetséges, kezdő művészt is meghívta. Hallatlan módon unalmas és bárgyu zsúrok voltak ezek s a fiatal ember még ma is rémüldözve gondolt arra a husz kövér asszonyra, kik közé egy csütörtök délután betévedt. Teát ittak és a cselédeiket szapulták, de mikor a fiatal ember bejött, följebb stimmeték magukat és úgynevezett magasabb dolgokról kezdtek beszélgetni. Ezek előtt a magasabb dolgok előtt szökött meg Hajdu, ki szent fogadalmat tett, hogy többet a Karolin néni zsúrjára nem megy. Karolin néni, ki csak Pásztorékkal volt rokonságban, Hajdúval nem, szörnyen megsértődött azon, hogy a fiatal úr ignorálja meghívását. Az összeköttetés teljesen megszakadt és Hajdu csak Pásztoréktól tudta meg Karolin néni halálát.

Mindamellett, mert nagyon vágyott egy kis szabad levegő után, összepakolt és leutazott. Az uton még egypárszor elmondta:

— Milyen kár, hogy idegen van a háznál. Nagyszerűen mulattunk volna . . .

Ha az önzetlenségnek valaha szobrot állítanak, e mondás után nem hiszem, hogy a szobrot Hajdúról mintáznák. Mindamellett az állomásnál vidám arccal nézett körül a Pásztorék fogatja után, jól tudván, hogy még az öreg kocsisnak is fájdalmat okozna levertségével,

Mikor belépett a szalonba, csak Pásztor urat és Lenkét látta. Nagybátyja erősen megrázta a kezét, rendes szokása szerint megkérdezte, hogy egészséges-e? Lenke mosolyogva nyújtotta csókra homlokát, aztán hirtelen a zongora felé fordult, keresve valakit a szemével.

— Szent Isten, nem kifutott az a nevetséges gyerek. Várjatok, mindjárt behozom.

Hajdunak ajkán lebegett a válasz, hogy nem olyan sürgős, de aztán még sem mondta ki.

A másik percben már unokahuga visszajött, kezén vezetve egy aranyszörke babát. Hajdu csak nézte a liliputi tündért, mint közeledik feléje, egyszerűben elfelejtette összes régi ideáljait. Ujra halálosan szerelmes lett. De most komolyan halálosan, mondta magában.

— Ez a mi rossz fiunk, Mariska, — kezdte Lenke — add oda neki szépen a kezedet és legyetek jóbarátok.

Mariska engedelmesen odaadta a kezét és hirtelen lángba borult az arca. Érezte, hogy naplójába — melyet egy idő óta csodálatosan elhanyagolt, — újra lesz mit írni.

Az asztalnál hallgattak mind a ketten. Mariska arca égett, mintha tűzrózsák nyíltak volna ki rajta. A fiatal ember pedig folyton kereste szemével a leány tekintetét. A vak is láthatta, mennyire vannak.

És Lenke nem vak. Egy kicsit elsápadt, de aztán szelid mosolygással nézte a gyermekeket. Aki látta mosolyát, jóságos tekintetét, az nem sejthette, hogy e pillanatban egy husz éves fiatal leány mondott le életének boldogságáról.

Milyen csodálatos két gyermek, nagyon hasonlítanak egymáshoz természetben, temperamentumban,

biztosan boldogok lesznek. És midőn az utolsó hantot ráhajította szívének titkos reménységére, mosolygott szeliden, mert a lemondásnak is megvan a maga külön boldogsága, gyönyörűsége.

És kezdetét vette a legbájosabb szerelmi regény, melyet nem is lenne szabad fekete tentával megírni. Még egyszer hadd lássam az édes szőke gyermeket olyannak, amilyen akkor volt, vidáman futkosva a réteken, míg szőke haja szétbomlik és ő összetett kézzel kéri Lenkét, hogy tűzze föl újra. Aztán tovább hajítják a lapdát azzal a nagy, bolondos fiúval. Az élet csupa játék, a szerelem csupa boldogság! Ilyen lehetett az első emberpár a paradicsomban, míg a szomorú öntudatot nem ismerték. Míg éltek egymás mellett, vágy nélkül, békességben, szeretetben, mint a testvérek.

De mikor hazafelé menve, rájuk borult a tavaszi este sejtelmes csöndje, elkomolyodtak. És kezük, mely eddig nyugodtan pihent egymásában, reszketni kezdett. A levegő telve volt a föld nehéz, csodálatosan izgató illatával. Aki szabadban már feküdt a földön, az ismeri ezt a sajátságos, megfejtethetlen, ideges izgatottságot. A szív lázasabban kezd verni, az ajk kinyílik és mohón szívja azt a nehéz, termékenyítő szagot, melyből a csirák kipattannak, a növények illatoznak s madár, bogár, féreg, mind-mind szerelmesen keresi a maga párját.

Nem birja ezt sokáig az ember. Föl kell ugrania, mert úgy érzi, hogy vére szétpattantja ereit. Mintha újra föltámadna a pogány erkölcstelenség, a pogány boldogság. Csak megy előre és keresi a szerelmes nimfákat, a barbár, szép isteneket és reszketve néz körül, borzong, hogy valahol megtalálja Pánt, aki alszik évezredek óta, mióta erény lett a szenvedés és bűn a boldogság. Alszik a hatalmas Isten, de léleket-

vétele folyton termékenyíti a földet. Ez az a különös illat, mely elkábítja fejedet. Alszik a hatalmas Pán és lélekzését egyre rontja a gőzgép füstje, az egész civilizált élet, de azért minden tavasszal elhozza a buja növényzetét és minden májusban mámorba ringatja az ember szívét. Az alvó óriásnak köszönhetek, hogy még mindig van virág, még mindig vannak fiatal és szerelmes szívek.

Egy ilyen tavaszi estén történt, hogy Lenke elmaradt tőlük virágot szedni. A fiatal ember először vonta magához a kis leányt és halkán megkérdezte:

— Úgy-e, az enyém lesz?

— A magáé — mondta Mariska habozás nélkül és a fiatal ember vállára hajtotta a fejét.

— Én szerelmem, én üdvösségem. — Hajdu elmondta azt a sok banalitást, melyet évezredek óta mondanak az emberek ilyen alkalommal. De amely banalitások mindig újak és szépek, mert valami halhatatlan, örök erő nyilatkozik meg bennük . . . Ha majd később deresedő hajjal leltározzuk életünket és esetleg büszkén mutathatunk a sok jó és bölcs cselekedetre, melyet véghezvittünk, fájó sóhaj fakad föl a lélek mélyéből, mely azt bizonyítja, hogy csakis azokért az ostoba haszontalanságokért volt érdemes élnünk. Igen, ezekért az elkoptatott frázisokért, melyekhez azonban szívünk dobogása adta a mindig új lírai kiséretet. Aki nem érezte át ezt a szent együgyűséget, aki nem volt valaha betegje az oktalan, céltalan, megmagyarázhatatlan sovárgásnak, az ostoba, vagy gonosz ember.

Azok, kik átérezték, később mosolyognak rajta, de titokban gyorsan megtörölik szemüket, mely megtelt könnyel. Szívükben csodálatosan rezeg egy elpattant húr, a legszebb, a legjobb húr, mely meg nem szólalhat többé soha sem. De egy fájdalmas vibrálás

figyelmeztet bennünket arra, hogy ezen játszották a legszebb melódiáját a mi szomorú, színtelen, lapos, élet-operánknak.

Egy darabig hallgatott Hajdu is, Mariska is. Végre megszólalt a leány:

— És gondolja, László, hogy ez így jó lesz?

— Micsoda édes?

Mariska megállt. Kicsike kezét a fiatal ember széles vállára tette és megható komolysággal szólt:

— Nem fogja megbánni soha? — És töprenkedővé vált bájos kis arca, — mert nekem úgy tetszik, mintha én egy kicsit ostoba volnék. Nem gondolja?

— Ne beszéljen ilyen csunyákat, Mariska!

— Nem, László, ne tréfáljon most velem. Én nagyon tudatlan vagyok. Labdázni jól tudok, de ez nem sokat ér az igazi életben. Azt hiszem, az asszonyoknak okosoknak kell lenniök, olyan okosoknak, mint Lenke.

Ki adta ezt a nevet a kis baba szájába s mi szorította össze a Hajdu szívét? Hiszen mindenki ismerheti azt az érzést, mikor az ember hirtelen megáll. Elfelejtí hol van, kivel beszél. Egy pillanatra mintha a vakító villámcikázásnál látná a messze jövőt. De aztán az ember megborzong és vége mindennek.

— Igazán, Mariska, maga okosan beszélt. Csakugyan tanulnia kellene egyet-mást, teszem a gazdasszonykodásról. Lenke tanítani fogja, ha megkéri.

— Oh Lenke nagyon jó. De attól félek, hogy az én ostobaságom még nagyobb, mint az ő jósága. Lássá, ha Lenkére gondolok, mindig eszembe jut, hogy nagyon boldog az, akit az Isten olyan tökéletes-

nek teremtett, mint őt. És látja, most azon csodálkozom, hogy maga oly régen ismeri őt és mégis...

— Mit mégis, Mariska?

— Semmit, — mondta a kis lány és csodálatosan elkomolyodott az arca.

És nem felelt többet, hiába faggatta Hajdu, makacsul összeszorította az ajkát. És minden újabb kérdésnél megrázta édes kis fejét, hogy szőke fürtői csak úgy röpködtek arca körül, aztán egyszerre fölkacagott:

— Bolondság, nem érdemes elmondani. És most lássuk, ki ér oda hamarabb Lenkéhez, ott van, nézze, a nagy fánál.

És eleresztette magát a tavaszi szellőbe. Pici lábának nyoma sem látszott, oly könnyedén repült át a virágok, a füvek fölött. Egyenesen odarohant a Lenke kitárt karjaiba.

— Mit csinálsz itt, édes kis mamám?

— Virágot kötöttem, nézd, milyen szép koszoru, vedd szépen a karodra.

E pillanatban érkezett oda Hajdu, Lenke ránézett, olvasott szeméből és mosolyogva mondta:

— Vagy talán jobb lesz így?

Mariska karjáról szépen levette Lenke a koszorut és a kis leány szőke hajára tette. A kis leány elpirult, ott állt igéző zavarában, olyan volt, mint Titánia, a tündérkirálynő.

— Menyasszonyi koszoru, mondta Lenke és szeretettel megcsókolta a leányt.

— Vagy halottas koszoru, felelt Mariska és hirtelen levette fejéről a virágot.

Nagyön összeszidták mind a ketten. Keményen rátámadtak és a kis leány szepegeve kért bocsánatot mind a kettőjüktől.

— Légy nagyon jó hozzá — sugta Hajdu fülébe Lenke — látod, mennyire érzékeny.

— Oh Lenke, ha te nem volnál mellettem, hidd el, nem is volna teljes a boldogságom.

— Mellettetek leszek és remélem, mindig ilyenek látlak benneteket, mint amilyenek most vagytok — felelt mosolyogva Lenke.

Mariska újra föltette a virágot fejére és elül lépegetett. Lenke és Hajdu komolyan beszélgettek a leendő háztartásról, hogy lesz, mint lesz. Mariska egyszer csak hátraszólt:

— László, most már megmondom, mire gondoltam, hogy talán jobb volna, nem úgy akarom mondani, de talán okosabb volna, ha maga Lenkét venné feleségül, engem meg a házukba vennének, mint gyermeküket.

— Titánia királynő filozofál — nevetett Lenke, de egy kis gyöngé pir mégis végig futott az arcán.

Hajdu nem nevetett. Mintha újra az a kegyetlen vaskéz szorította volna össze szívét. Csak mentek egymás mellett mind a hárman. A fák mosolyogva sugtak össze:

— A gyarló ember éretlen ésszel tervez mindenfélét, a nagy természet azonban saját érdekét szolgálja lankadatlanul, következetesen, örökké...

V.

Három hónap telt el tündérálomban, mesés boldogságban, a jegybenjárás ideje.

Lenke ez idő alatt csakugyan mindent megtett, hogy Mariskát a komoly életre előkészítse, de sehogy sem ment. Ha Lenke a házberendezés, nagymosás vagy cseléd tartás misztériumait magyarázgatta, Mariska egy

darabig tágranyilt, nagy szemmel hallgatta, aztán föl-sóhajtott:

— Édes Lenke, én ezt nem birom megtenni, hiába beszélsz, úgy sem birom megtenni.

— Meg kell tenned, Mariska, — mondta Lenke komolyan.

De mikor látta a kis lány szomorúságát, megvigasztalta és magában átkozván szigorúságát, így szólt:

— Nem megy, hát nem megy... Végére is talán csak én fontoskodom. Ilyen édes tündér mellett elnézheti a férj, ha nem is folyik rendben a háztartása.

És vigasztalgatni kezdte magát, hogy a szükség jó mester. Ha látja Mariska, hogy muszáj, hát majd tanul később saját jószántából. Hány élhetetlen, ügyetlen kis lányból lett már a szükség kényszerítő ereje folytán kiváló gazdasszony!

De azért mégis lelkifurdalást érzett, mikor Hajdu megkérdezte:

— Nos, halad már Mariska?

— Természetesen, — felelt Lenke — de hát remélem, feleséget akarsz venni és nem gazdasszonyt vagy szakácsnőt.

— Nem értem ingerültségedet, Lenke — felelt a fiatalember, te tudod, hogy nekem csak egy célom van: a Mariska boldogsága. Éppen boldogságának érdekében óhajtom, hogy tudjon valamit és ne legyen a fiatal asszony élete mindjárt háztartási mizériákkal megkeserítve.

— Háztartási rendetlenségek mindenütt vannak, — felelt Lenke dobogó szívvel, mert nehezeire esett a hazudozás. — Ez olyan dolog, amire el kell készülnöd. Mariska még igen fiatal és tapasztalatlan, bármennyire is iparkodik, annyit nem tanulhat meg mostanában, mint amennyire szüksége van. De te ott

leszel mellette és kötelességed rá és mindenre őrködni, de szeretettel őrködni, László, ezt ne felejtse el.

— De hát mondjad, Lenke, rablógyilkos vagyok én, hogy ilyen félelemmel bizod rám menyasszonyomat?

— Nem, kedves László, te nagyon jó fiú vagy. De látod, néha elfelejtkezik az ember egy és más dologról. Hallgass rám, László, és ne felejtse el soha, amit most mondani fogok. Bármint forduljon sorstok, bármi történjék is veletek, te neked mindig szemed előtt legyen, hogy a legszebb, legbájosabb, legjobb gyermeket adta neked az Isten feleségül. Hogy Mariskát nemcsak úgy kell szeretni, mint egy aszszonyt, hanem úgy is, mint a gyermeket szokták szeretni végtelen gyöngédséggel és még több elnézéssel. És ha — ne adja az Isten — de ha valaha rossz, szomorú, igazságtalan gondolataid lennének, csak mondd el magadban: „gyermek, aranyos, drága jó gyermek. Tőle nem szabad semmit követelnem és neki mindent meg kell adnom.“ És ha valaha eljön, amit nem hiszek, de ha úgy lenne, ha eljön a lelki leszámolás órája, akkor az övé legyen minden boldogság, a tied minden kötelesség.

Hajdu csak nézte a lányt és aztán csöndesen lehajolt és megcsókolta a kezét, mint egy szentét, áhitatosan, buzgón, szó nélkül.

— No, de én szépen elvettem kedvét a boldog vőlegénynek, — mondta Lenke most már vidám hangon — gyere be, nézd meg Mariskát, fölpróbálta a menyasszonyi ruháját.

Soha menyasszonyi ruha, dísz, csipkefátyol nagyobb veszedelemben nem forgott, mint mikor Hajdu Mariskát meglátta. A varrónő rémült sikoltozása és Lenke gyors közbelépése győzhette meg Hajdu urat arról, hogy itt csak nézni szabad, de semmiesetre

sem Mariskához közeledni. Mariska a tükör elé állt és figyelmesen nézegette magát:

— Ha négy centiméterrel magasabb volnék, sokkal jobb lenne, úgy-e, László?

— Már hogy jut ilyen izléstelenség az eszébe?

— förmedt rá Hajdu — így éppen tökéletes az arány.

— Gondolja? — kérdezte Mariska újra azzal a töprenkedő arccal. — Nekem úgy tetszik, hogy mégis csak jobb lenne.

— Ostobaság, ha mondom, — felelt Hajdu — és kérem, elég volt már, ne kritizálja tovább a menyasszonyomat, mert én azt nem tűröm.

Mariska átöltözködött, aztán sétálni mentek. Egyszer csak hirtelen megállt a kis lány.

— Mondja csak, László, szép vagyok én?

— Nézze meg az ember a kicsi gyereket. Majd adok én magának kacérkodni.

— Nem, nem hiuság ez, László. Csak sokszor gondolkozom azon, hogy egy ilyen ember, mint ön, mit szerethet egy ilyen tudatlan, ügyetlen leányon? Mert ha olyan volnék mint Lenke, akkor érteném. De így nem bírom fölfogni és azt kell hinnem, hogy a szépségemért szeret. Így van a dolog, László?

— Így van a dolog, hogy ma nekem a legdrágább a világon és én boldog vagyok már csak a reménységben is, hogy a feleségem lesz és szerethetem magát mindig, mindig.

Magához szorította a menyasszonyát és megcsókolta ajkát, szemét, talán mindenik hajaszálát. A kis leány hagyta, később mikor leültek egymás mellé egy fatörzsre, finom kis ujjáival turkálni kezdett a Hajdu sötét hajában.

— Hát csakugyan boldog, László. Ez már derék dolog, ennek igazán örülök.

Aztán megpróbálta Hajdu ujjait egymásra csa-

varni. Nem sikerült, hát nagyon boszankodott, mert az ő vékonyka ujjai úgy hajoltak, a hogy akarta. Később rezignáltan abbahagyta:

— Nem hajlik, hiába. De gyakorolni fogjuk, mert semmi sem megy egyszerre, mint Lenke szokta mondani.

Olyan komikus volt szorgos munkájával, olyan buzgó áhitattal dolgozott a Hajdu kezén, hogy az el-kacagta magát, a miért aztán Mariska fölugrott mel-lőle és ott hagyta. Úgy futott mint egy kis gyík és Hajdu már csak otthon érte utól.

Aznap este Mariska levelet írt az ő jóbarátnő-jének, Heddának. A levél így szólt:

Forrón szeretett, drága Heddám!

Alig merem megkezdeni leveletem, mert félek, Hedda, hogy te megfogsz vetni. Emlékszel-e még arra a szörnyű csalódásra, mely szívemet érte, mely után megfogadtam, hogy apáca leszek? Édes Hedda, meg kell szegnem a fogadalmamat, mert férjhez megyek. Tudom, te elítélsz engem, mert a te szived, mint egy-szer a francia órán bevallottad nekem — megfagyott oceán, de mit tehetek én róla, Hedda, ha az én szívem nem fagyott meg. Mikor lesújtott a nagy csalódás, akkor úgy hittem, de most már tudom, hogy nem úgy van.

Lenkének mindent elmondtam. Irtam már ne-ked, hogy ő milyen okos és milyen jó. Lenke azt mondta, hogy a gyerekes fogadalmak semmiségek és nekem abban az időben még jogom sem volt arra, hogy életem sorsáról határozzak. Lenke tud mindent, mivel ő nagyon okos, okosabb, mint a francia meg angol kisasszony együttvéve, hozzászámítva még a számtan tanárát is.

Két hét múlva lesz a lakodalmam, Hedda, és én boldog volnék, ha eljönnél nyoszolyóleánynak. Vőfély-

ről majd gondoskodik Lenke. Ő mindenről tud gondoskodni és én gyakran kérem az Istent, hogy ajándékozzon meg engem csak századrészával az ő jószágának és okosságának, akkor talán megérdemlem ezt a nagy boldogságot, melytől most szinte félek.

Az én vőlegényem, Hedda, azt nem is lehet leírni, milyen szép, bátor és jó, majd meglátod. A nevét biztosan ismered, Hajdu László, híres ember ám! Lenke azt mondja, hogy nagy jövő vár rá és én nagyon büszke vagyok rá.

Úgy-e, nem haragszol rám fogadalmunk megszegéseért? Úgy-e, írsz minél előbb és tudatod velem, mikor várjon a te hűséges barátnőd,

Mariska.

Gondosan lezárta a levelet és égő türelmetlenséggel várta a választ. Hedda, a megfagyott szívű Hedda, pár nap múlva írt. Ha a sarki oceánok oly gyorsan kezdenének olvadni, mint a Hedda szíve, újra özönvíz borítaná el a világot. Hedda ugyanis egy hét óta menyasszony, csak azért nem írt, mert saját kifejezése szerint, azt sem tudja, hol áll a feje. Nagyon boldog és nagyon szerelmes, de nyoszolyóleánynak csak úgy mehet, ha vőlegényét hívják el vőfélyné.

Ez és még sok más minden volt a kiolvadt szívű Hedda levelében. Mariska könnyek közt mutatta meg a levelet Lenkének, ki nevetve mondta, hogy ő régen sejtette a dolgot, mert Hedda az utóbbi időben gyakran foglalkozott leveleiben egy kiállhatatlan úrral, kit ő szíve mélyéből megvet, gyűlöl, stb.

— És te sejtetted, hogy ennek házasság lesz a vége?

— Nem sejtettem, lelkem, hanem tudtam. Hiszen ennél nincs is világosabb dolog a földön.

Mariska megcsóválta fejét és hirtelen megkérdezte:

— Úgy-e Lenke, te velünk fogsz lakni?

— Meglátogatlak benneteket, de veletek hogy mehetnék? Itt van a papa...

— Kár, — felelt Mariska, — ha melletted vagyok, boldogabbnak, jobbnak, nemesebbnek érzem magamat. És azt hiszem, ha gyermekkoromtól kezdve folyton veled lehettem volna, most más lennék én is.

VI.

Mariska ott állt fehér menyasszonyi ruhájában és megesküdü, hogy hűséges hitvese lesz Hajdu László úrnak jóban, rosszban.

Odafönt pedig az Uristen, ki hallgatta ezt a remegő esküt, meglepetve mondta a mellette álló őrangyalnak:

— Mi ez? Játszanak lent a gyermekek?

— Nem, Atyám, — felelt az őrangyal, ki különösen Mariska őrangyala volt, — az én kis leányom megy férjhez.

A jó Isten megcsóválta fejét, aztán nem szólt semmit, mert tudta, hogy az őrangyal nagyon szereti Mariskát és a jóságos Atya nem szereti az ő hű angyalait szomorítani. Körülnézett a fehér angyalok közt és látta, hogy a trónja mellett való hely üres, mert mióta a kedves fehér leányt őrangyallá léptette elő, nem talált méltó lelket arra, ki ott állhasson szent színének közvetlen közelében...

A násznép kifelé tódult a templomból, a fiatal férj túlaradó boldogsággal szorította meg kis felesége kezét.

Később, mikor Lenke átöltöztette az útra a fiatal asszonyt, komoly sötétkék ruhába, letörölte a zokogó Mariska könnyeit.

— Nem, kis leányom, ez rosszul esnék az urad-

nak, nem szabad sirnod. Aztán légy okos, Mariska. És ha valamikor szükségetek lesz valamire, írj azonnal nekem, de ezt nem szabad Lászlónak tudni.

— Igen, Lenke, én megpróbálok okos lenni, de félek, nem sikerül. Miről nem szabad tudni Lászlónak?

— Arról, Mariska, — és Lenke egy kicsit akadózni kezdett, minél gyöngédebben akarta kifejezni magát, — ha észrevennéd, hogy háztartásokhoz több pénz kell, mint amennyit László elő tud teremteni, csak írj nekem. De erről nem szabad az uradnak tudni, ez a kettőnk titka lesz.

Mariska újra zokogni kezdett és a sirása nem is szűnt meg, míg csak kocsira nem ültek. Itt aztán megtörölte szemét és szótlanul ült a vasúti állomásig, pici keze ott pihent Hajdu kezében.

Két hétig mesebeli álom volt életük, ekkor abba hagyták a vendéglőbe való mászkálást és szakácsnét fogadtak.

És e kritikus nap után történt, hogy Mariska megkérdezte az urától:

— Hát engem most Hajdu Lászlónénak hívnak?

— Természetesen. Talán nem tetszik magának ez a név?

— Óh maga csunya fiú, inkább azért emlegetem, mert ez mégis nagyszerű. Nézze csak, ma délelőtt ötvenszer leírtam ezt a szép nevet erre az árkus papirosra.

Hajdu el volt ragadtatva, ámbár egy óra helyett háromkor tálalt a szakácsné és akkor is jobban teszi, ha nem tálal, ehetetlen volt minden.

Ez így tartott egy hétig folyton, akkor Hajdu szeliden megszólalt:

— Mariska, édes, mi abban állapodtunk meg, hogy egy órákor ebédelünk.

— Nos, kedvesem? — felelt a fiatal asszony a legártatlanabb arccal.

— Már két óra elmúlt és én mindennap elkések a dolgomtól, szólnod kellene a szakácsnőnek.

— Gondolod? — felelt Mariska ijedt arccal — gondolod, hogy az én szólásomnak lesz eredménye?

— *Kell* lenni, Mariska — és Hajdu erősen megnyomta a *kell* szót, úgy, hogy a szegény asszony halálosan megijedt.

— Nem birom én azt megtenni — felelt Mariska és lehorgasztotta szép szőke fejét.

És Hajduval megtörtént, ami nagyon sok fiatal férjjel megtörténik ilyen esetben, elvesztette a türelmét és erősen rászólt Mariskára:

— Most már akarom, hogy kimenj és szólj neki!

Mariska fölállt engedelmesen és megindult az ajtó felé. De csak három lépést tehetett, aztán megtántorodott. Görcsösen kapaszkodott a zongorához, mialatt egész teste reszketett az elfojtott zokogástól.

Hajdu hozzárohant, ölelte, csókolta, bocsánatot kért. Elnevezte magát szívtelen vadállatnak, orgyilkosnak, haramiának, tengeri kalóznak. Fogadalmat tett, hogy többet nem szól egy szót sem, ha hét óra-kor kell is ebédelnie.

Mariska ránézett oly fájdalmas pillantással, hogy Hajdu úr újra különböző állatnevekkel tisztelte meg magát. A házastársak kibékültek. Hajdu ebéd nélkül, de élénk lelkipurdalásokkal ment el hazulról. Mivel halaszthatatlan dolga volt, igazán nem várhatott fél négy óráig, mikorra Zsuzsi szakácsnő a levest pontosan behozta.

Ámde ezek az átkozott apró nyomoruságok egyre szaporodtak. Hajdu szent fogadalmának ellenére is elveszté néha-néha türelmét. Hiszen az apró-

ékos bajok keserítik meg az életet! A családi boldogságot alaposan megrongálja egy nyomorult, füstölő petróleumlámpa. Láttak már szerelmes férjet, akinek arca el nem komorult, ha el van szóva a pecsenye?

És Hajduéknál mindig füstölt a lámpa és mindig sós volt a pecsenye. Valami sajátságos véletlen folytán a kerek föld összes rossz, hanyag és tolvaj cselédei az ő házukban találtak azilumra. Mariska nem mert soha fölmondani egynek sem, mert félt tőlük. Hajdu egy darabig kezébe akarta venni a házvezetést, de nem értett hozzá, türelme is elfogyott, nevetségesnek is találta a kuktaférj szerepét. Az egész házasság élet nagyon hasonlított ahhoz, mint mikor két gyermek elhatározza, hogy férjet meg feleséget fognak játszani.

A rendetlen háztartásnak következménye lett az örökös anyagi zavar. Hajdu még párszor elhatározta, hogy oktatni fogja feleségét, de ha annak sápadt arcát, ijedt nagy szemét látta, abbahagyta a kísérletet, ölébe vona feleségét és magában azt mondta:

— Ő végtére is egy bájos, édes teremtés és nekem türelmesnek kellennem . . .

Mariska pedig ilyenkor hálásan simult hozzá. Tulajdonképen nagyon félt az urától, mióta úgy rákiabált. És nagyon boldog volt, hogy ölébe vette, simogatta, játszott vele, mint örül a gyermek, ha látja, hogy szeretik. Ilyenkor újra a régi vidám, kedves, csacsogó gyermek lett és meg-megpróbálta Hajdu ujjait csavargatni, boszankodva jegyezte meg, hogy még mindig nem hajlik. Aztán elkezdett diskurálni.

— Mondjad csak, édesem, nem haragszol rám?

— Hát miért haragudnám én, Mariska?

— Mert nem úgy megy a házban minden, mint kellene?

— Bizony édes, — szólt sóhajtva László úr —

szeretném, ha egy kicsit másként volna a dolog. Mégis nagy dolog ez az örökös rendetlenség! Mi éppen háromszor annyit költünk, mint más rendes család és az életünk csupa küzködős, bajlódás... Egy kicsit rendesebb beosztással, mennyivel könnyebben élnénk! Így nagyon meg kell erőltetnem magamat.

— Sokat kell dolgoznod, úgy-e? — kérdezte Mariska részvétellel. Hidd el, kicsi uram, ez sokszor eszembe jut, mikor látom, hogy mindig festesz. Ezt mind én értem, úgy-e?

— Kis bolond. Minden férfinak kötelessége eltartani a családját. Nem itt van a baj. Hanem, hogy a rendetlenségekből folyó hiányt pótoljam, mindenféle haszontalan munkát el kell vállálnom s nem is marad időm az igazi művészi munkára.

— És ez nagy baj, úgy-e Laci?

— Hogy baj-e? — Hajdunak már valami kemény, boszus válasz lebegett ajkán, de aztán megsimogatta felesége selymes haját és mosolyogva mondta:

— Sokkal nagyobb baj, mintsem egy ilyen baba megérteni tudná. Látod, Mariska, én játszva meg tudok annyit keresni, hogy rendezett számítások közt megélhetnénk belőle és még maradna időm a művészetre is. De így, mikor minden ellenőrzés nélkül lop bennünket mindenki: fűszeres, mészáros, cselédek, így magam sem tudom, mihez fogjak. Ne nézz rám ilyen szomorúan, Mariska, nem bántani akarlak én. De ha valamit tennél, ha körülnéznél egy kicsit. Ha becsuknád a spájzt esténként, ha magad adnál ki reggel a cselédeknek, ha megmértnéd a húst, mikor hazahozzák, ha átszámolnád a fűszeres-könyvet. Igazán képtelen vagy erre, Mariska? Ne sírj, lelkem, kérlek, ne sírj! Az Isten áldjon meg, nem tehetnéd meg, amire kérlek!!

— Mindent megteszek, a mit akarsz — mondta csöndesen az asszony és lecsuszott az ura öléből. Aztán ott gubbasztott egész este egy sötét sarokban, míg az ura festéket kevert és dolgozott.

Késő éjjél után abbahagyta Hajdu a munkát. Azt hitte, Mariska már régen alszik. Mennyire meg volt lepve, mikor felesége kilépett a homályos szögletből és forró kis kezét a festő két kezére tette, mialatt halkan könyörgött:

— Én mindent megteszek László, amit csak akarsz, de te se légy hozzám rossz. Mert ha ostoba és ügyetlen vagyok is, mégis csak szeretlek téged. És ha már a te szived nem diktálja, az én szívemért légy egy kicsit barátságosabb hozzám.

Hajdu úr újra a sivatag tigriséhez hasonlította magát és összezecskölve feleségét, azt mondta:

— Mariska kérlek, ne törődj te az én ostoba prédikációmmal. A fődolog az, hogy te jól érezd magadat és én szívesen dolgozom hat helyett is...

— Én majd segíteni fogok rajtad, — mondta hirtelen Mariska.

— Te baba?! — és Hajdu szívéből nevetett pár percig. — Hát hogy akarsz segíteni a mi megrongált anyagi viszonyainkon?

— Az titok, — felelt Mariska mosolyogva — nem mondhatom el. Ne is faggass, László, mert ha még egy szót kérdezel, befogom a füleimet és elszaladok.

— No, ne félj, nem vagyok én kíváncsi vénkisasszony. No nézz rám, Mariska, tudsz-e még nevetni, hadd lássam!

Mariska nevetett, de már nem olyan jókedvűen, mint leánykorában. Hajdu pedig magában azon töprenkedett:

— Talán később mégis csak meg fog vál-

tozni. Lehetetlen, hogy örökké ilyen maradjon, lehetetlen . . .

VII.

Hajdu hiába reménykedett. A rendetlenség, a nyomoruság egyre sulyosabbá lett. És a szerencsétlen fiatal férj, ki különben nem sokkal több élettapasztalattal dicsekedhetett, mint neje, munkakedvét, erejét vesztvén, rezignált, hogy mindennek vége.

Ezekben a szomorú időkben gyakran átkutatta saját lelkét. Szerette a feleségét, de már nem azzal a szerelemmel, mellyel oltárhoz vezette. Néha-néha elgondolkozva nézte a törékeny, finom kis alakot, ilyenkor mélységes szájalom, szinte apai szeretet fogta el. De aztán megint jöttek a rendetlenségből, a rossz gazdálkodásból folyó csete-paték, összekoccanások, könnyek és Hajdu egy ízben a műtermében szomoruan vizsgálgatta az üres vásznakat, majd magában mondta :

— Milyen szomorú is a lélek magányossága. Talán még sohasem voltam ilyen egyedül, mint mióta megházasodtam.

Mariska pedig az alatt titkon, lázasan, remegve írt Lenkének kusza sorokat. Szeme égett a könnyektől és elhomályosodott előtte a világ, míg a fekete betűket egymásután papírra vetette :

Édes Lenkém !

Szükségem van rád. Eleinte azt hittem, hogy csak pénzt fogok tőled kérni, mivel mi nagyon szegények vagyunk. De belátom, hogy ez nem használ semmit. Édes drága Lenkém, ha nem akarod, hogy elpusztuljak, jöjj azonnal és csinálj egy kis rendet. Segíts rajtunk, mert teljesen tönkrementünk. Mindennek én vagyok az oka és én nem is mentetem magamat. Azt hiszem, legjobb volna, Lászlónak min-

den esetre jobb, ha magaddal vinnél és én újra a te kis leányod lehetnék, amint még egy fél esztendővel ezelőtt voltam. De hát ezt nem lehet, mert én, én szeretem az uramat és nem tudnék nélküle élni.

Kérlek, írd minél előbb, hogy mikorra várjalak. Ha te eljössz, tudom, hogy rendben lesz minden. Kérlek, könyörülj rajtam, te vagy az én végső reménységem.

Titokban adta föl a levelet, úgy hogy férje mit sem tudott róla. Aztán izgatottan várta a választ. Másnap reggel, mikor csöngettek, türelmetlenül ugrott föl és elkiáltotta magát: „a levél!”

— Kitől vársz te levelet Mariska? — csodálkozott Hajdu.

Mariska már nem felelhetett, mert az ajtó kinyílt és Lenke lépett be rajta nyugodtan, barátságosan mosolyogva.

Mariska édes sirással borult nyakába, Hajdu dobogó szívvel sietett feléje. Az a rejtelmes, ideges izgatottság már eltűnt lelkéből, már nem érezte oly rettenetesen a magányosság szomorúságát. Megnyugtatta most is, mint mindig a leány nyugodt, harmónikus egyénisége.

Lenke megölelte Mariskát és kezét nyujtotta Hajdunak, de oly szomorú, szemrehányó pillantás érte a férjet, hogy az egészen elsápadt belé. Mintha ég-föld rászakadna, oly borzalmas szerencsétlenségnek tűnt föl neki, ha e valóságos szerencsétlen időkben még unokanővére barátságát is elveszíti.

Egy hét alatt Lenke rendbehozott minden. Megállapította, hogy a házmester és viceházmester, annak föl és lemenő, továbbá oldalrokonai a télen nem vettek szemet és fát, mert a Hajduékából űzték el a zord tél hidegségét. Konstatálta, hogy Hajduéknak igen jó étvágyuk lehet, mert éppen három csa-

ládnak elég lenne a hús, amelyet a mészáros könyvükbe bejegyzett, konstataulta, hogy a szakácsné túlságosan nagy buzgalommal ápolja a civilség és a hadsereg közötti jó viszonyt, és hogy mióta Hajduék háztartást vezetnek, a fűszeráruk forgalma igen föllendült, de minderről nem szólt senkinek. Egy hétig dolgozott, míg a rettenetes káoszban némi rendszert tudott teremteni, az elutazás előtt való estére halasztotta, hogy Hajduval beszél.

Mariska korán lefeküdt, fáradt és bágyadt volt, ők ketten ott ültek a nagy kályha mellett, a leány hallgatott, Hajdu félénken megkérdezte:

— Haragszol rám, Lenke?

— Nem haragszom. De fáj, hogy ennyire csalódtam benned.

— Lenke!

A leány lehúzta a lámpa ellenzőjét és félhomályba burkoltan ült a két szép, hatalmas alak. Beszéltek egymással, szomorú, nagyon szomorú dolgokról, halk, fojtott hangon. Ilyen a kitörni akaró kétségbeesés vagy az elfojtott szenvedély hangja.

— Beh másként képzeltem mindezt én, kezdte a leány és soha sem hittem, hogy el fog jönni az óra, melyben nekem kell téged kötelességedre emlékeztetnem. Most mégis úgy van. Mit mondjak még. Kimélj meg kérlek, a hosszú beszédőtől, olvasd el a többit arcomból, szívemből, lelkemből, mert beszélni nem tudok.

Hajdu keserűen föl kacagott:

— Mariska panaszkodott?! Tudod Lenke, ez roppantul eredeti! És én, aki minden nap végig megyek a Kalvárián, én hallgatok. És viszem tovább a keresztet, abban a reménységben, hogy valahol majd csak összeroskadok alatta és ez lesz, Lenke, a megváltás.

— Hagyjuk ezt László. Én megengedem, hogy te is szenvedsz . . .

— Nagyon kedves vagy, — vágott szavába keserű gúnnyal Hajdu.

— Jól van, hát szenvedsz. És aztán, ki tehet róla? Ha már eddig jutottunk, legyen benned elég szomoru bátorság és nézz szemébe az igazságnak. Magad jószántából választottad feleségedet. Remélem azokat a tulajdonságait szeretted, a melyekkel bir, minek követelsz hát tőle olyat, a mit nem adhat, mert tehetségén, erején kívül esik. De ha nem úgy volna is. Ha kápráztatnak, ha tévedésnek lettél áldozata, akkor is a te szemed káprázott, a te elméd tévedett. Feleséged nem tartozik olyannak lenni, mint a milyennek te képzelted, ellenben neked kötelességed lett volna őt olyannak látni, mint a milyen. Ha nem úgy van, viseld tévedésed következményét magadban és semmi esetre se okozd azt, a ki ártatlan benne.

Hajdu fejére támasztva kezét, lassan mondta:

— Nem tudod, mit kívánsz tőlem, Lenke. Ha látnád az én nyomorúságos, megmérgezett életemet, ha látnád, tudnád, mi az a lemondás, mikor észrevesszük, hogy tulajdonképpen egy gyermekhez láncoltuk életünket, jövőnket, sorsunkat, boldogságunkba vetett reményünket. Lenke, te nem is ismered a lemondás nagyságát, melyet tőlem követelsz.

A leányból e pillanatban kitört az indulat, nem birta tovább némán; a falaknak kiabálja, ha más nincs itt, reszketve mondta:

— Én ismerem a lemondást László, mert egész életem az lett.

Egy könnycsepp esett ki szeméből, egyetlen egy csöpp végig gördült finom arcán, Hajdu szívét ki-mondhatatlan fájdalom szorította össze. Ime ez a

leány, kit ő nem mert szeretni, olyan nagynak, fönségesnek látta, reménytelenül szeret valakit.

Még magában, titkos találgatással sem merte volna megsérteni ezt a büszke, tartózkodó, finom lelkét. Hajdu érezte, hogy minden szó halálos sértés lenne és Lenke meg halálosan röstelte gyöngeségét, bár szíve örömtelten dobogott, hogy Hajdu nem fedezte föl a féltve őrzött, fájó titkot.

— Én holnap utazom, — kezdte Lenke pár perc múlva — és még utoljára kérlek: ha kedves voltam valaha előtted, ha tartottál valamit az én becsülésemre és barátságomra, akkor boldoggá teszed azt a gyermeket, kinél senki jobban a boldogságot meg nem érdemelte. Ha gyermeknek látod, gondold meg, hogy milyen finom, nemes gyermek, ha esetleg idehaza nem úgy megy minden, mint kellene, gondold meg, hogy ő az apró gyöngeségekkel együtt mégis csak a legszeretetre méltóbb teremtés. És ha ez mind nem volna elég, akkor gondold meg, hogy neked kötelességed az ő boldogítása minden áron, még saját boldogságodnak árán is.

Hajdu nézte a leányt és aztán pár perc múlva felelt:

— Esküszöm neked, itt az Isten irgalmasságára, ennek az estének örök emlékére, hogy egyedül fogok szenvedni és feleségem olyan boldog lesz, mint a milyen boldogtalan vagyok én e percben.

— Oh te bolondos fiú! — és Lenke nevetni akart, de nagyon rosszul sikerült — hát azt hiszed, ez így lesz? Megokosodtok mind a ketten, Mariskából is őszhajú öreg mama lesz ám, hiába tiltakozik ellene a hiuságod. És meglátod, hogy fogja jó tanácsokkal ellátni a fiatal asszonyokat, a híres gazdasszony, az őszhajú Mariska mama. Mi pedig ide huzódunk egy

kuckóba és beszélgetünk az ifjúkori bolondságokról, melyeket akkor szenvedéseknek hívtunk.

Mosolyogva fogott kezét és kívánt jó éjszakát, de szeme csodálatosan égett, mintha egy elégett, elfojtott könnycsepp remegne benne.

Hajdu pedig, amint egyedül maradt, újra megismételte szent fogadását, melyet soha, a legnehezebb órákban sem szegett meg. Megismételte szent fogadását, hogy lemond a személyes boldogságról, de azért kétségbeesetten borult a dolgozó asztalára és halkan mondta :

— Nincs tévedés, mely oly végzetes és jóvátehetetlen volna, mint a fiatal, tapasztalatlan szívnek tévedése.

VIII.

Mariska e naptól kezdve újra az a boldog, vidám gyermek lett, aki leánykorában volt. Férje homlokán soha sem látta többé azokat a csunya ráncokat. Hajdu szeme mindig csak gyöngédséggel, mindig csak szeretettel nézett rá. És Mariska, kinek úgy kellett a szeretet, mint a virágnak a harmat, ki nem tudott élni kényeztetés, becézgetés nélkül, most boldogan ujongott : lám, lám, csak Lenke kellett a házhoz és minden rendben van. László nem haragszik semmiért. Milyen különös ! Mariska néha eltöprengedik, picike ujját homlokára téve és magában mondja :

— Pedig mintha most sem menne minden példás rendben . . .

De László meg van elégedve és a picike aszszony nem törődik egyébbel. Dalolva fut végig a szobákon és magában oly hálás Lenke iránt, ki békét és nyugodalmat hozott a házba.

Hogy milyen áron, azt a fiatal asszony nem is sejtette. Nem sejtette Hajdu titkolt keservét, szomoru magányosságát, megosztatlan, nyomasztó gondját és sulyos életküzdelmét. A férj hősileg teljesítette fogadalmát, egy pillanatig nem esett ki nehéz szerepéből. Gyöngéd, nyájas, szeretetteljes volt mindig és Mariska lelke ujongott, kis szíve viharosan ujongott a boldogságtól.

Ha látta volna a férfit, mikor egyedül magában gondtelt arccal dolgozik, talán sirva fakad, de nem látta soha. Hajdu egyedül virrasztott dolgozószobájában és most már lázas szívvel, szinte kétségbeesett ambícióval festett. Legyen áldott az Uristen neve, ki a fájó, boldogtalan lelkeknek vigasztalásul adta a munkát. Szívünk vergődését, lelkünk vónaglását leírni a fehér papírra, vagy megfesteni az üres vászonra, édes kin, fájó gyönyörűség. Az ember még egyszer átérzi a fájdalmat, míg megörökíti, de ez az érzés már oly tiszta, hogy leborulva imádjuk és áldjuk a kezet, mely a sebet ütötte szívünkbe, mert úgy érezzük, hogy e fájdalom nélkül koldusok lettünk volna, lelki koldusok.

Igy dolgozott a festő. És ez érzés, ha igaz, mindig megtalálja útját a szívekhez. Nagy dicsőséget szerzett ezzel a képével. Az egész ország zengett nevétől, Mariska egy este boldogan mondta:

— Milyen nagy öröm az, ha egy asszonynak ilyen férje van, mint te vagy László. Én csak sirni szeretnék a boldogságtól, ha a te dicsőségedről olvasok.

— Ejnye, Mariska, már újra rossz vagy. Miért nem mondod dicsőségünkről. Hiszen a tied éppen úgy mint az enyém.

— Igazán? — Adsz nekem belőle — lelken-dezett Mariska.

— Fele téged illet, édesem.

— Oh Istenem, — és az asszonynak könnybe lábadt a szeme, — te olyan jó vagy és én úgy szeretnék valamit adni neked. De — tette hozzá elszomrodva — én nem adhatok semmit, mert szegény vagyok.

Hajdu nevetett. Az ölébe szorítva a feleségét, nagyon mulatott a komolyságán.

— Mondd csak Laci, nem volt nekem hozományom?

— Bizony babám nem emlékezem, hogy lett volna. Talán válni készülsz Mariska, hogy a hozományodat követeled rajtam?

— Nem László. De azt gondoltam, ha lett volna, akkor most kérnék tőled belőle valamit, aztán vennék neked valami szép ajándékot.

Hajdu, a hogy így látta: elragadó kedvességében, imádó naivitásban, szinte imádattal csókolta meg pici ujjait. Most, mivel újra a régi szeretettel bánt Mariskával, szívében is kiapadhatatlan gyöngédséget érzett iránta. Játszott vele, mint egy kis gyermekkel, cirógatta, simogatta, mint egy szép bábút. Kimondhatatlanul kedvesnek találta édes csevegését, gyermekes engedelmességét, bájos odaadását, most is összecsókolgatta arcát s csak azután felelt:

— Ha csak ez a baj édesem, adok én neked pénzt, amennyi kell, aztán végy rajta azt, amit akarsz.

— Nem kell pénz — és Mariska hirtelen eltolta a pénztárcát — valami mást akarok én, valami mást . . .

— De hát mit, baba? Mondd meg szépen?

— Nem tudom, — felelt Mariska, maga elé bámulva — nem tudom, de majd gondolkozom rajta.

— Most azonban feküdj le szépen és aludjál jól. Nekem még dolgom van és sokáig fönt leszek. Nos, hogy szoktak köszönni a jó gyermekek?

— Sehogy, — felelt a fiatal asszony és ki akart szaladni. Az ura az ajtóban elfogta és addig csókolgatta halvány kis arcát, míg az vérpiros lett, aztán egy levelet vett elő a zsebéből:

— Erről meg majd hogy megfeledkeztem. — Látod Mariska, te rossz vagy, de én nem vagyok boszuálló. Itt van egy leveled Lenkétől. A lépcsőn vettem el a postástól, majd az ágyban is kibetűzheted, mert már késő van és igazán megbocsáthatatlan könnyelműség volt tőlem, hogy eddig föntartottalak.

Mariska bement a levéllel és aztán mindig esküvel bizonyította az itt következendő dolgoknak igazságát. Mariska arra is szent esküt tett, hogy nem álmodott, hanem ébren látott mindent.

Alig hogy lefeküdt, elolvasta Lenke levelét. Aztán eloltotta a gyertyát és fázósan huzódott meg a takaró alatt.

Egyszer csak kinyílt az ajtó és csodálatos! — Mariska nem félt. Sőt kíváncsian várta, ki lehet a késői látogató. A szobában világosság támadt és a fiatal asszony felkönyökölt ágyában.

Megismerte a közeledő alakban az őrangyalt, kit gyermekkorá óta nem látott, de akihez minden este buzgón imádkozott, hogy fogja pártját a jó istenkénél, ha netalán valami rosszat tett volna napközben.

Mariska szíve boldogan dobogott, hogy az őrangyal, ki gyermekkorában oly sokszor fölkereste álmában, most akkor jön hozzá, mikor ébren van.

Az angyal mosolygott; és Mariska boldogan konstátálta, hogy biztosan meg van vele elégedve, azért mosolyog. Óh, mert látta ő már az angyal arcát haragosnak is, mikor nem tanulta meg a francia lelkét, mikor este eldugta a nevelőnő hamis fogsorát,

melyet egy pohár vízbe tett éjszakára és a szegény kisasszony majd megőrült kétségbeesésében, mikor egész nap feléje sem nézett a zongorának és a mamának azt hazudta, hogy három óra hosszat gyakorolt és majd leszakad a keze.

Az angyal ilyenkor mindig meglátogatta álmában és keményen megpirongatta. De eljött dicsérni is, és ilyenkor oly kedvesen, oly nyájasan mosolygott, mint most. Mariska tehát egész boldogan mutatott ágyára, mivel gyermekkorából ismerte az angyal szokását, hogy az az ágy szélére szeret ülni — és udvariasan köszönt:

— Kezét csókolom, angyal néni! Régen nem volt szerencsém. Tessék helyet foglalni, mindjárt behívom az uramat is.

— Ne hídd be az uradat Mariska, — és az angyal átlátszó kezével végigsimította a babaarcot, — most direkte hozzád jöttem látogatóba.

Mariska a boldogságtól el-elcsukló hangon felelt:

— Oh Istenem, köszönöm szépen, milyen nagy szerencse! És mennyire örülök, kedves angyal néni, hogy elmondhatom, hogy boldog vagyok. Mert nem mindig volt úgy, — tette hozzá elkomolyodva — eleinte sok baj volt, mert én nagyon ostoba voltam. Most azonban már rendben van minden, Lenke rendbe hozott mindent. Remélem, ismered Lenkét?

Az angyal bólintott fejével, de mosolygása azt mutatta, hogy Lenke a kedves ismerősei közül való.

— Nos hát, — folytatta Mariska — Lenke az én kis mamám. Nem merem mondani, hogy barátnőm, mert a barátnőnek olyanformának kell lenni, mint magunk vagyunk. Lenke pedig sokkal jobb, te tudod azt úgy-e, angyal néni? Hedda még mindig barátnőm, mert ő . . .

— Jól van Mariska, — vágott szavába az angyal — ezt én mind tudom. Nem ezért jöttem és nincs is sok időm a maradásra. Hát csak annyit, hogy te azon töprenkedtél, mit kelljen adni az uradnak az ő határtalan jóságáért. Így van ez Mariska?

A picike asszony fejével bólintott: úgy bizony, így van ez és nem másként.

— Magam is gondolkoztam a dolgon és megkérdeztem a jó istent. Azután úgy határoztuk, hogy legjobb lesz valami olyasmit adni, ami neked is, neki is egyforma örömet okoz. És tudod mi az, Mariska?

— Nem tudom — felelt a fiatal asszony, de a szive dobogása is megállt, valami kimondhatatlanul nagy, szédítően boldog sejtelemről . . .

— Ugy gondoltuk, hogy legjobb lesz, ha egy picike, kicsike babát adunk nektek. Ez aztán a kettőtöké lesz, egyformán boldoggá tesz mindakettőtöket és ha lenne még valami baj köztetek, odamentek a bölcsőhöz és szívetekből eltűnik a neheztlenség, a fájdalom, így lesz ez Mariska . . .

A fiatal asszony sírt a boldogságtól, de az angyal komolyan folytatta:

— Figyelj rám Mariska, mert a babát nem adják ingyen. Az ilyen ajándékokat csak a legjobb, legkedvesebb gyermekeimhez viszem, mert ennél nincs drágább kincs még a mennyek országában sem. Neked szent kötelességeid lesznek Mariska, melyeket teljesítened kell komolyan, kitartással, lemondással. Gondoskodjál mindenről, varrj kis csipke ingeket, horgolj apró főkötőket és várd türelemmel azt a nagy, szent órát, melyben elhozom neked az ajándékot.

— Hát nem adod most mindjárt? — kérdezte némi csalódással a fiatal asszony.

— Nem bizony, — felelt az angyal komolyan, — előbb meg kell tanulnod tűrni, szenvedni, min-

den fájdalmat békességgel, boldogsággal viselni. És most még valamit Mariska: szent kötelességed lesz vigyázni az egészségedre és élni a babáért. Ismered a sok-sok szomorú mesét az árva gyermekekről.

— Oh angyal néni, — felelt Mariska letörölve könnyeit, én attól nem félek. Vigyázni fogok magamra, de ha úgy esnék a dolog, hogy nem tudnám magam fölnevelni a babát, ott lesz Lenke. Nem, nem szeretheti úgy, mint én, mert én már is szívem egész tűzével, lelkem egész erejével szeretem azt, a kit várok és tudom, érzem, hogy így csak én szerethetem az édes kicsikét, de Lenke bizonyára okosabban fogja szeretni, mint én, ezt hidd el nekem.

Az angyal megütődve hallgatta a fiatal aszszony beszédét és magában halkán könnyögött:

— Oh, Atyám! Ne hallgasd meg, amit ez az ostoba teremtés össze-vissza beszél — majd jószágsan folytatta:

— Igyekezned kell, hogy gyermekedet magad nevelhesd föl. Mert nincs olyan dicsőség, nincs olyan nagy szerelem sem, Mariska, mely pótolni tudná az anyai szívet.

— Ne menj még, — könnyögött Mariska, mikor látta, hogy az angyal fölállt — maradj még egy kicsit, én olyan boldog vagyok veled.

— Mennem kell, leányom. Még egypár gyermekemet meglátogatom az éjjel. Ma azokat a leányaimat keresem föl, akik férjhez mentek, de azért most is az én tiszta, ártatlan, jó és igaz gyermekeim maradtak.

— És mindegyiknek adsz babát? Oh, be édes dolog! Heddához is elmegy?

— Ne légy kíváncsi Mariska, — mosolygott az angyal — de azt megengedem, hogy reggel meg-

kérdezd Heddától: nem álmodott-e valami nagyon szépet?

— Akkor már tudom, hogy elmegy hozzá, —
— ujjongott Mariska. Óh drága angyal néni, látogasd meg Lenkét is, és vigy neki is valamit. Valami szépet, tedd szerelmessé a szívét, én úgy szeretném. Vagy talán Lenkének nem te vagy az őrangyala?

— Lenkének nincs őrangyala, — felelt a vendég komolyan. Ő közvetetlenül szól az Úrhoz, ez megvan neki engedve, mert ő nem olyan, mint a többi emberek.

— Gondoltam én ezt, — felelt Mariska — mindig gondoltam. De te azért szereted őt csakúgy, mint engem?

— Nem úgy Mariska. Téged szeretlek, mint földi gyermekemet, őt, mint égi testvéremet. De most már megyek. A jó Isten legyen veled, Mariska és ne feledd el, amit mondtam.

A fényesség eltűnt és a fiatal asszony érezte az angyal szárnyának a lebbenését, még egy halk csókot érzett homlokán, aztán szinte fölsikoltott a boldogságtól. Hirtelen gyöngeség fogta el és szédülve kapott a csöngetyű zsinórhoz, csak annyi ereje volt, hogy teljes erejéből megrántsa, aztán ájultan esett vissza a fehér párnára.

Mikor fölnyitotta a szemét, férje ölében találta magát, ki aggodalmasan hajolt arca fölé. Mariska hirtelen kinyújtotta a leányos, vékony karjait és átölelte az ura nyakát.

— Tudod már, tudod már László?

— Mit édes?

Mariska szólani akart, de hirtelen lángba borult az arca, elrejtette az ura széles vállán és hallgatott.

Az pedig mosolyogva fogta kezébe az édes kis szőke fejet, úgy nézett a kék szemekbe. Egy perc alatt azonban elkomolyodott az arca. Mindent kitalált és megtelt könnyel a szeme, magához szorította feleségét és sírtak sokáig mind a ketten a boldogságtól.

Később, mikor már Mariska nyugodtan aludt, Hajdu összetette a kezét és úgy imádkozott:

— Legyen áldott az irgalmas Isten, ki megkönyörült rajtam. Az én édes, szép gyermekem, asszony lesz végre. A legszentebb, a legigazabb, legtökéletesebb érzés teszi komollyá lelkét, éretté szívé: az anyai szeretet.

IX.

A fiatal asszony ott üldögélt az ablak mellett és valami édes, megható komolysággal dolgozott az apró holmin. Az ura rá-ránézett és majdnem könnybe lábadt a szeme a meghatottságtól. Ha Mariska észrevette, rákiáltott:

— Ne nézzen rám, akkor nem tudok dolgozni.

Majd kedves dicsekedéssel mutatott egy picike, szalagos fejkötőre.

— Úgy-e szép? Ugy-e kedves?

És tovább öltögetett buzgón, szorgalmasan. Magában lassan dudolva valami édes kis dalt. Nincs ez semmi kottában, fiatal asszonyok maguk teremtik az ilyen bájos melódiákat, mikor a bölcsőt ringatják.

Egyszer csak elejtette a varrást és hirtelen el-sápadt:

— Laci, édes Laci: talán nem is én . . .

— Mit akarsz, édes szívem?

Az asszony nem merte folytatni — talán nem is én fogom ringatni gyermekemet. Nevetni próbált és azt mondta:

— Semmi, bolondság volt. Ne törődj vele.

És magában hozzátette:

— De azért mégis mindent el kell készítenem, mindent az utolsó öltésig.

És gondosan rendbe hozott mindent ama nagy napig, mikor az angyal ígérete szerint elhozta a drága ajándékot. Mariska ott feküdt a széles, nagy ágyban és mellette kis bölcsőben, fehér pólyában a kis lány, ki még csak négy óra és huszonöt perc óta pillantotta meg e világot. Olyan kíváncsian nézegetett nagy kék szemével. Nem sirt egy csöppet sem, csak kíváncsi volt erősen mindenre. És mikor az apja föléje hajolt, kinyílt a nagy kék szeme, mintha kérdezné: *ki ez az ember?*

Aztán megismerte és mosolygott. Vagy igen, te vagy az, papa, no remélem, meg fogunk barátkozni. Ha jó leszél papa, én sem fogok sirni éjszaka és nem kell majd minduntalan a jó meleg ágyat elhagynod. De vigyázatok magatokra, mert ha megharagszom, tiz esztendeig sem alusszátok ki magatokat.

Ezzel behunyta szemét a baba és elaludt. Bölcsen tudván a kis zsarnok, hogy most tőle függ a ház békéje és nyugalma. Őt mindenképpen imádják. Ha egy éjjel tizszer rohan ki hozzá a papa lélegzet nélkül, azért ő mégis a legaranyosabb gyerek e földön. Ha álmatlanságtól kóválygó fejjel a mama délután lepihen és ő elsikoltja magát, a szegény asszony rögtön talpon van és rohan a bölcsőhöz. A baba ilyenkor már nevet: semmi mama, semmi, csak egy kicsit unatkoztam és meg akartalak tréfálni. A mama pedig fájós, szegény, álmatlan fejéhez szorítva kezét, boldogan nézi a gyermeket, ki megrontotta éjszakai csöndjét, nézi napjának nyugtalanságát, ki miatt annyit áldozott egészségéből, szépségéből, kit minden újabb áldozat csak erősebben csatol szívéhez. Az irgalmaságnak, az elnézésnek, a kiapadhatatlan szeretetnek forrása a drága anyai szív!

És mennyit kell szenvednünk, élnünk, látnunk' míg ezt a végtelen szeretetet a maga mivoltában fölfogni bírjuk. És boldog az, aki ha későn is, de még odaborulhat a szent asszony elé és sirva csókolhatja kezét. De nincs szívettépőbb, kegyetlenebb fájdalom annál, mint mikor csak a néma sírdombnak mondhatjuk el: köszönöm, hogy értem szenvedtél, köszönöm, hogy annyira szeretted, e szeretetnek melegéből táplálkozik a szívem most is.

Mit tud mind erről a gyermek, kit szeretnek, féltenek, kényeztetnek. Ha jó, ha rossz, ő egyformán, mindenképpen drága szüleinek. És mikor Mariska babája csendesen lehunyván szemét, elaludt, bizonyára önmagában sokra becsülte lelkierejét, mert már ez idő alatt ordítozhatott volna, és nem kevesebb aggodalommal és szeretettel nézik akkor, mint most, lecsukott szempilláit.

Odafönt pedig a mennyeknek országában a jó Isten megszólította Mariska őrangyalát.

— Kedves gyermekem, mióta téged őrangyallá neveztelek ki, ide trónom mellé állítani még nem táltam méltó angyalt.

Az őrangyal körülnézett az angyalok fehér seregén.

— Persze, persze — mondta az Atya — ezek mind jámbor lelkek, de ide mellém, a trónom közvetlen közelében nem őket akarom. Hanem egy édes, bájos, tiszta, fehér gyermeklelket, aki felett nyomtalanul tünt el az élet, és ugyanazt a mocsoktalan fehér lelket viseli most is, mellyel tizenkilenc esztendővel ezelőtt én bocsátottam útra.

Az Úr lemutatott a fehér ágyban fekvő fehér asszonyra: a fiatal Hajdu Lászlónéra.

Az angyal megrendülve omlott az Úr lábaihoz:

— Ne még, ne még, Uram! . . . Hiszen olyan fiatal . . .

— Úgy beszélsz, mint a gyarló földi ember — felelt a mindenk Ura haragosan, az ő éretlen eszük csak egy arasznyira lát, de te . . .

Mikor látta az angyal töredelmes bűnbánatát, szeliden folytatta:

— Elhozod nekem te magad. Ő itt fog állni trónusom mellett és én gyönyörködöm az én legkedvesebb gyermekemben, kit eleven csodának bocsátottam a földre. Meg akartam mutatni, hogy az igazi ártatlanság, az érintetlen, mocsoktalan lélek az élet csunya, piszkos forgatagában is az marad. Nézd meg ezt a gyermeket! Van-e szívében egy rossz indulat, lelkében egy méltatlan érzés? Elég volt már az ő megpróbáltatása, ide veszem magam mellé és gyönyörködöm benne az idők végtelenségéig.

Az angyal most már — látva, milyen dicső hely vár Mariskára — mosolygott. Aztán intett a fekete szárnyu angyalnak, a Halálnak, hogy induljon. Az Ur azonban visszatartotta:

— Nem úgy van. Te magad fogsz érte menni. Gyöngéd, szerető szívet nem szabad megijeszteni, édes kis testet nem szabad gyötrelmekkel kinozni. Neki nincs szüksége megtisztulásra, mint a többi embernek. Úgy hozod föl, ahogy levitted tőlem. Eredj le hozzá, csókold meg homlokát és súgd fülébe azt, hogy ide fent az én szeretetem várja őt.

— A babát is elhozzam? — kérdezte az angyal.

— Nem, gyermekem. A baba lent marad. Mert a férjet nem szabad annyira kétségbeejteni. Ő jó fiú volt és az én kegyelmem továbbra is vele marad, majd meglátod.

Az angyal útra kelt és most már nem búsult, mivel jól megértette az Ur szándékát, és tudta, hogy

amit az Örök Bölcsesség teszen, — az mindig jól van téve.

És leszállván Mariskához, odaült ágya szélére és így szólt:

— Kis leányom, komoly dologról akarok veled beszélni.

— Óh, tudok már mindent, angyal néni. Hallottam, hogy mit beszéltél a jó Istenkével és köszönöm szépen, hogy pártomat fogtad. De tudod, jobb lesz úgy, mert látod angyal néni, az én kicsi uram is meg fog ám gyógyulni. Bár tudom, megcsiratja az ő kis bolondos feleségét. De egyszer aztán mindennek vége lesz és én a mennyországból nézem az ő nagy boldogságát.

Az angyal csak simogatta a fiatal asszony arcát, kezét és Mariska érezte, mint hagyja el az erő az angyal simogatására:

— Köszönöm, hogy így előkészítettél, mert bizony egy kicsit nehezen megy. Tudod, itt is sok szép dolog van ám. Tavasszal nyílnak a virágok és angyal néni, én még olyan kevés tavaszt láttam . . .

— Odafönt fogsz élni az örök fényben, az örök ragyogásban az Úr trónusa mellett.

— Igen, igen — felelt Mariska átszellemült arccal. De a kicsi uramat, meg a babát itt kell hagynom. És ez, látod, nehezen megy ám egy kicsit. Ámbár ez így sokkal jobban van. Csak pár perc óta tanultam meg gondolkozni, de azt hiszem, a kicsi uram nagyon, de nagyon boldogtalan lehetett velem. És bár szeretett, de egyszer okvetetlenül megunt volna . . .

— Az urad jó ember és téged nagyon szeretett Mariska, különben is pár óra múlva onnan a magasból tisztán fogod látni az ő lelkét.

— Szabad lesz hozzá egy kicsit lejönni, hozzá, meg a babához! — kérdezte suttogva Mariska.

— Szabad lesz gyermekem. Le fogsz hozzájuk járni éjjel, úgy mint én lejöttem néha-néha hozzád. Odafönt meg az Úristen véghetetlen szeretete vár téged.

— Szabad beszélni még az urammal?

Az angyal intett a fejével és Mariska megnyomta a csöngetyű gombját.

— Én itt maradok, felelt az angyal, engem nem fog látni senki rajtad kívül.

A férj belépett és megdöbbenve rohant a halvány asszonyhoz, oly szívetfacsaró volt nézni Mariska halavány mosolyát és átszellemült kék szemét; hiszen még reggel minden jóval biztatta az orvos.

— Édes kicsi uram, kezdte az asszony lázas, siető hangon, — nekem el kell mennem. A jó Istenke azt akarja, hogy én álljak a trónusa mellett, és téged itt kell hagynom. Vigyázz a babára és aztán ne sírj nagyon sokat értem, mert, kicsi uram, minden esztendőnek van ám tavasza és te még nem is láttad az igazit . . .

Visszaesett a párnára és Hajdu zokogva borult hideg kezére, átfogta, mintha így akarná visszatartani az életnek . . .

Mariska magához tért és szeliden mondta :

— Köszönöm, hogy ilyen jó vagy hozzám, meg is hálálom, ha angyal leszek. És most add ide a babát, hadd csókolom meg még egyszer. Édes kicsi uram, ha nagyon fájna a szíved értem, csak azt gondold meg, hogy így van legjobban, és újra tavasz lesz és te majd meglátod az igazit, akit rögtön meg kellett volna látnod.

Eleresztette az ura nyakát, most hallotta az angyal közeledő lépteit. A férj az ágyra borulva sírt kétségbeesetten, ő pedig halkán összetette kezét és úgy mondta :

— Én irgalmas Istenem, vedd kezébe lelke-met. Vigasztald meg szegény kis uracskámat és fogadd kegyelmedbe árva gyermekemet. Amen!

Szeme becsukódott és akik később látták halálában, álmélkodva suttozták: „mintha aludnék!” Mosolygott, arcát nem torzította el a halál kegyetlen, fagyos keze.

Szempillái lecsukódtak, ajka mosolygott, úgy aludt, mint egy ártatlan, fiatal, boldog gyermek, kinek valami nagyon édes titkot sugtak a fülébe.

X.

A temetésnek már vége volt, de a fiatal özvegy férj még mindig ott térdepelt a sirdomb előtt.

— Én ártatlan, szép gyermekem, hogy neked itt kell feküdnöd a hideg földben! Édes, pici leányom, itt hagyott mindenki, nemsokára itt foglak hagyni én is. Egyedül maradsz a sötétben, szegény kis, félős gyermekem. Mi tovább megyünk, csak neked kell itt maradnod a legrettenetesebb magányosságban. Hallgasd meg még egyszer az én összetépett lelkem zokogását. Ha valaha rossz voltam hozzád, keményen néztem rád, most ver az Uristen érte mind a két kezével. Türelmetlen voltam gyermekességeddel szemben, ime most nincs a világnak olyan bölcsesége, melyet oda nem adnék kedves mosolyodért. Fáj, hogy nem beszélhetünk egy nyelven, mily örömmel hallgatnám most gyermekes csevegésedet. Bocsáss meg nekem, ha nem tudtam eléggé jó lenni hozzád, most itt vezeklek a színed előtt, édes kicsi angyalom.

Valaki megérintette vállát és Hajdu megfordult.

Lenke állt előtte, mély gyászban, halvány arccal, kisírt szemekkel, fájdalomtól remegő hangon mondta:

— Haza kell menned a gyermekedhez, László.

A férfi fölállt és támoilyogva indult előre, egyszer csak megállt:

— De hát mi lesz vele?

— A gyermekkel, László? — felelt a leány, mély, szomoru hangon, — ha nincs ellene kifogásod, magammal viszem. Ott marad nálunk. Neked meg utaznod kell egy kicsit. Eredj a világba, tanulj, dolgozzál és kísérjen mindenütt a drága halott szeretete . . .

— De Lenke, hogyan hagyhatom én rád gyermekemet? Végtére is te fiatal leány vagy és előbb vagy utóbb . . .

— Nem, kérlek, ne beszélj — kiáltott föl a leány nála szokatlan izgatottsággal. — Ha kimélni akarsz, ne hozd elő nekem ezt a dolgot soha többé.

— Bocsáss meg, ha gyöngédtelen voltam, — és Hajdu lehajtotta fejét, — de igazán nem fogadhattam el áldozatodat.

— El kell fogadnod László, ha igazán barátnődnél tartasz. Először, mert ezzel nekem teszel szívesiséget, az a gyermek oly drága és szeretett lesz nekem, mint volt édesanyja. Neked pedig szükséged van arra, hogy egy darabig elmenj innen messzire, nagyon messzire. Itt képtelen volnál dolgozni, pedig, hogy a munka milyen nagy áldás, azt csak a szenvedő ember érzi igazán.

Utólérték a gyászmenetet és Pásztor, ki erősen köhécselt, minduntalan törülgetve szemét és szidva a csipős szelet, mely az ember szeméből kisajtolja a könnyeket, gyöngéden karonfogta unokaöccsét.

Lenke kocsiba ült és leeresztette sűrű, fekete fátyolát, a két férfi pedig lassan, szomorúan ment

előre, éppen úgy, mint ahogy az imént a koporsó után jöttek.

— Úgy kell tenned, ahogy Lenke mondja, — kezdte az öreg úr. Ennek a leánynak van esze hármunk helyett. Mit csinálnál most azzal az ártatlan csöppséggel? asszonyi kéz kell annak, Lenke majd gondozza. Te meg eredj el valamerre, utazzál, láss, tanulj, dolgozzál. Férfi vagy és annak kell maradnod, bár, édes fiam — és az öreg úr megtörülgette szemét — ez néha nagyon nehéz dolog ám. De az Isten irgalmassága kiapadhatatlan és végre is össze kell magad szedned.

— Minek? Kinek? — mondta kétségbeesetten Hajdu.

Az öreg úr gyöngéd szemrehányással felelt:

— László, ezt még sem érdemlem tőled. Ha nem érzesz irántunk semmit, legalább mutatnád. Ilyen magamfajta vén embernek már a képmutatás is jól esik. Fizess hamis pénzzel, ha az igazit sajnálod tőlünk, de ne éreztess velem, hogy teljesen idegen vagyok rád nézve.

— Kedves bátyám, — és a szegény fiút elhagyta önuralma, sírva rogyott bátyja vállára. Az öreg úr is megunt az ártatlan szélre fogni könnyeit és sokáig sirtak, zokogtak mind a ketten.

Hajdu egy hét múlva Párizsban volt. Csakugyan munkába ölte minden percét. Ekkor újra áldotta az Istent, hogy tehetséget adott neki fájdmáról beszélni.

A néma szenvedés talán megőrjíti. Hiszen anynyit foglalkozott képzeletében az édes kicsi asszonnyal, kit, csodálatos, de már nem is mint feleséget, hanem mint drága, elvesztett gyermeket siratott.

Ha tovább élt volna, neveli, tanítja, hiszen már

lőbb türelme, kitartása, higgadtsága volt, mint az első időkben. A fájdalom csodálatosan érleli a lelket.

Ujra nagy sikert aratott művével és a párizsi lapok valóságos elragadtatással írtak a fiatal, magyar művészlőről. De minden dicséretnél jobban esett neki Lenke barátságos levele, melyben az volt, hogy mindnyájan véghetetlenül örültek barátjuk dicsőségének. A lapokat pedig — írta Lenke — eltettem a kis babának, Mariskának, hogyha majd felnő, olvashassa a papa ifjúkori dicsőségét.

A baba, Mariska — ábrándozott Hajdu — az én gyermekem, az én Mariskám . . .

És forró vágy fogta el hirtelen gyermeke után, kit két év óta, — felesége halála óta — nem látott. Most, mintha visszajött volna hozzá az ő kis leánya, igen, persze és várja odahaza Lenkénél.

Viruló tavasz volt újra, mikor Hajdu vasútra ült. Az a sajgó, éles fájdalom, mi már szelid melan-kóliába ment át, szinte könnyes szemmel nézte a mezei virágokat. Ujra tavasz van, nyílnak a virágok . . . mindig, örökké, folytonosan . . .

És ott sétálgatva a leánnyal a zöld mezőkön, egy nap önkénytelenül tört ki ajkáról a szó :

— Tudod, Lenke, ő mégis csak okosabb volt mindegyikünkénél, mikor azt mondta, hogy ne feleséget, hanem mint gyermeket vegyem magamhoz.

— Titánia királynő, itt állt akkor az édes, — mondta Lenke sajtóságon rezgő hangon.

És megálltak a nagy fa alatt, ahol Lenke koszorút tett az édes, szőke leány fejére. Mintha most is hallanák könnyű lépteit, amint vigan, boldogan siet előre, míg ők ketten komoly dolgokról beszélnek.

— Tudod, hogy a kis baba megható módon hasonlít rá ?

— Éppen olyan — felelt komolyan a leány.

Hallgatva mentek egymás mellett. A nagy komoly fák összesúgtak utánuk. Csodálatosan illett egymáshoz a két szép magas alak, amint egymás mellett haladtak, sajátságos zavarral kerülve egymás tekintetét.

Két esztendő telt el azóta, hogy a fiatal, szőke asszonyt eltemették. Kék szemű, aranyhaju kis leány tipegett eléjük, bájos szeretettel simulva Lenkéhez. Hajdu csak nézte, míg a könny elborította a szemét, ott állt előtte a felesége szeme, szája, arcformája, ott állt a miniatűr Mariska.

— Oh Lenke, hát mondd meg nekem, hogy is lehetett ezt a gyermeket feleségül venni. Szegény Titánia! mennyire igaza volt . . .

Apa sir? — kérdezte a kis leány Lenkétől.

Lenke megcsókolta a gyermeket és kezén fogva vezette maga mellett, a férfi tovább beszélt:

— Mennyivel másként látom most a dolgokat, Lenke. Mennyi fájdalomtól kiméltem volna meg gyönégéd szívét, ha tanácsát megfogadom!

— Legjobb meggyőződésed szerint cselekedtél, László — felelt zavartan a leány.

Hajdu látta, hogy nem akarja megérteni, hát hallgatott. Nem merte ismételni a szegény kis Titánia mondását: nem jobb lenne, ha Lenkét vennéd feleségül, én meg mint gyermeketek nálatok maradnék?

Nem merte megmondani, bár már hetek óta érezte, hogy így kellett volna történni a dolognak. Beleszeretett volna Lenkébe? Dehogy, csak most látta be, hogy tulajdonképen lelke mélyén mindig ezt a leányt szerette. Nem lett öntudatossá érzelme, csak mostanában, de valójában, szíve mélyén mindig ott volt. Nem merte érezni, maga előtt rejtegette, mivel mindig méltatlannak találta magát ehhez a tökéletes teremtéshez. Ha nem látja mindig olyan jónak, olyan okosnak,

olyan tökéletesnek, csöndes baráti szeretete őrzöngő szenvedély alakjában nyilatkozik meg. Most már mindeknek vége . . .

A leány mást szeret, boldogtalanul, reménytelenül. Ő pedig egy összedőlt világ romjain, eltemetett ideállal a szívében, hogy is merne reménykedni. Lelki szeme előtt elvonult az elmulasztott boldogság képe és azt mondta: minek ábrándozni lehetetlen dolgokról? Gyakoroljuk magunkat tovább a lemondásban és szenvedésben s mert nem lehet úgy élnünk, ahogy akartunk, éljünk úgy, ahogy lehet.

XI.

Egyszer azonban elhagyta ereje. Érezte, hogy szöknie kell a leány közeléből, mert mellette élve egyre jobban-jobban szereti.

Magával viszi Mariskát és a gyermek fölnevelése majd elfoglalja életét valahogy. Hitegette, ámította magát, de a lelke mélyén érezte, hogy még sokkal fiatalabb, mintsem rezignálni tudjon. Érezte, hogy nagy lelki küzdelmek várnak rá, de itt, a lány mellett, nem bír győzedelmeskedni szívéen.

Egy este aztán bejelentette utazását. Lenke némán bólintott fejével és nem kérdezett semmit, nem tartóztatta semmivel. Az utóbbi napokban mintha elvesztette volna önuralmát a leány, sápadt, ideges, szórakozott volt. Némán hallgatta Hajdú beszédjét, csak akkor riadt föl, mikor az a gyermeket említette.

— Nem, Mariskát nem adom!

Indulatosan kiáltotta, majd elszégyelte magát és lágy hangon kérlelte a férfit:

— Hagyd nálam, László. Nagy jót teszel velem.

A férfi mosolyogva fogta össze a leány kérésre kulcsolt finom, keskeny kezét:

— Hát az én bölcs barátnőm tulajdonképen egy csacsí kis leány? Hát nem gondoltál arra, Lenke — de kérlek, ne vedd rossz néven gyöngédtelenségemet — hogy végtére is ez nem lesz, nem lehet mindig így. Te még egyszer nagyon boldog fogsz lenni, meglátod. És hidd el, ami örömezésre az én fáradt szívem még képes, azt a te boldogságod láttára fogja érezni. És aztán akkor csak be kell következni a válásnak. De hát mi lelt, édes Lenke, hát sírsz?

— Ne kínozz, kérlek, — és az erős leánynak zokogásba fult a hangja, — nem lenne szabad hozzám így beszélned. Magad sem tudod, mekkora fájdalmat okozol nekem.

Hajdu gyöngéden kérlelte:

— Lenke, hiszen inkább meghalnék, mint hogy neked fájdalmat vagy keserűséget okozzak. De egyszer mégis beszélni kell a dologról. Testvéred, barátod vagyok, velem nyíltan szólhatsz. Engedd meg, hogy fájdalmadat megosszam. És ki tudja, nem szólhatok-e a dologhoz egy pár szót? Te végtére, ha még olyan okos vagy is, de fiatal leány létedre tapasztalatlan. Vannak dolgok, melyeket én, — ki igazán nem vagyok méltó arra, hogy bámuljalak, — koromnál és nememnél fogva sokkal világosabban látok, mint te. Talán szólhatnék hozzád valami okosat, vagy ha nem, bizonyára éreznék veled, mint egy kedves, szeretett testvérral.

A leány görcsösen, szinte kétségbeesetten zokogott, de a fejével tagadólag intett s Hajdu fölállt:

— Hát nem akarsz felelni? Akkor hát hallgass meg, Lenke. A világért sem mondtam volna el neked szívem titkát, úgy gondoltam, hogyha mint testvér szólok hozzád, felelni fogsz nekem. Nos hát tudd

meg, hazudtam volna neked a barátságért, Lenke, csak azért, hogy bizalmadat megnyerve, a boldogsághoz segítslek. De látom, hiába. Hát most már elfogyott az erőm, nem bírok tovább tettetni. Talán gyávaság, amit teszek, de nem utazhatom el anélkül, hogy meg ne mondanám neked: nem, nem vagyok barátod, sem testvéred, mert szeretlek szerelemmel s bár voltak pillanataim, midőn kívántam boldogságodat a magam vesztén, most már nyíltan megmondom, hogy boldogságod kétségbe ejtene. Fáj, hogy szenvedni látlak és szívem akar megszakadni, ha könnyeid nézem, de százszor jobban fájna boldog mosolygásod.

A leány fölvetette fejét és csak bámult tágranyílt szemmel a férfira, egyszer csak megszólalt halk, főtt hangon:

— Igazat beszéltél? Te szeretsz engem?

— Szeretlek, — felelte Hajdu és reszketni kezdett szíve, olyan különös fényt látott a leány sötét szemében, — szeretlek és azért kell elmennem.

A leány pedig égő, piros arccal, de azért nyugodt, szilárd hangon mondta:

— Ne menj el...

És míg a nagy parkon keresztül jöttek, újra érezték mind a ketten a tavasz mámoros illatát. A kacér kis virágok egymáshoz hajoltak és összesúgtak.

Három esztendővel ezelőtt a másik leány fején volt a menyasszonyi koszorú, de azért mégis csak ez az igazi párja; ez és senki más.

A gyermekek esküvőt játszottak akkor, most jön a komoly lakodalom; mert a gyarló ember tervez éretlen eszével mindent, de a bölcs természet követi a maga útját lankadatlanul, következetesen, örökké...

És egy hónap múlva már ott állt a szép, hatalmas emberpár az Úristen oltára előtt.

Ott fent pedig a legtisztább, legszebb kis angyal énekelt egy csodaszép nászindulót . . .

Édes kicsi uram, ne haragudj, hogy közéték álltam. Így kellett volna ennek lenni mindjárt.

Első útjok oda vezetett a néma sírdombhoz. Könnyes volt a szemük, de csókra vágyott az ajkuk. Elfordultak egymástól és a meleg, piros ajkak helyett megcsókolták mind a ketten a hideg, fehér márványkövet.

A sírdombon pillangók kergetőztek, míg a férj meg az asszony ott sírt; az egyik oda szállt és fölökbe dúdolt sok mindenféle bolondságot.

Ostobák vagytok. Nincs élet, nincs halál. Egy szakadatlan lánc az emberi élet, nem tudjátok, mikor kezdődött, nem tudjátok, mikor lesz vége. Menjete haza, egy kékszemű gyermek ugrik majd a nyakatokba. Ő az, az elköltözött. Csak alakot cserélt, mert így jobb neki is, nektek is. Az ő szeme nevet rátok, az ő ajka cseveg édes bolondságokat. Ti szeretitek, kényeztetitek, csak úgy, mint az anyját. Nincs élet, nincs halál, csak költözés, csak átalakulás van. Az a picike teremtés sokkal boldogabb mostani alakjában, hát ti miért sírtok? Úgy van, ahogy ő megmondta. Te elvetted igazi párodat, ő meg hozzátok költözött gyermeknek.

Férj és feleség megszorította egymás kezét, aztán búcsút intettek a virágos sírdombnak.

A kocsiban Lenke kitörő zokogással borult az ura vállára és sírtak sokáig mind a ketten. Úgy összeolvadt a mult fájdalma a jelen boldogságával, valami harmonikus érzélemmé.

Odahaza csakugyan a kis Mariska ugrott nyakukba; míg szeretettel csókolgatták finom, rózsás arcát,

álmélkodva nézték mind a ketten: szakasztott Ő. Szívükben valami megrendítő, nagy, méla sejtelem támadt: az örökélet sejtelme. Mintha a gyermek megdöbbenő hasonlatossága az élet, a szakadatlan örök, szerelmes élet diadalát jelentené . . .

XII.

Álmodtam valaha egy leányról, ki boldog lett és megérdemelte a boldogságot. Itt van története. Egyszerű, mindennapi történet. Nincs benne semmi meglepő, frappáns dolog, de nem is valami gimnasztikából íródott. Ami ezután jönne, az — két egymáshoz illő lélek isteni harmoniája — már nem tartozik ide. Ez benső regény, melyet megírni nem lehet.

S ha nem is tudok beszámolni róla, boldog vagyok, hogy láttam valaha, ha csak álmomban is . . . És mert nem akartam, hogy legszebb álmom nyomtalanul tűnjék el, megírtam ezt a kis mesét . . .

AZ ÁLLATVILÁG PILLANATI FÉNYKÉPEK BEN.

A képekhez magyarázatot írt ———

o o o DR. HECK L. o o o

a berlini állatkert igazgatója nyomán

DR. SZTERÉNYI HUGÓ

Az egész munka ára díszkötésben 15 korona.

Eredeti könyv a

magya nemében!

Egyaránt való az ifjságnak és az iskolának! A szakembernek és a laikusnak! A tudósnak és a művésznek!

Minden állatkép csupa élet. A legtöbb természetrajzi, állattani képeskönyv az állatnak egy általános, a faji jellemét feltüntető képét állítja elébünk; a mi könyvünk a faji jellem mellett az egyént mutatja be, a mint azt a valóságban magunk előtt látjuk. A legtöbb állatkép kitömött példány után készül és a mily mértékben tudja a kitömő élethíven ábrázolni az állatot, csakis annyira lehet élethű az utána készült kép. A mi képeink mind élő állatoknak fényképezés útján készült másai, még pedig művésziesen plasztikus reprodukcióban.

Az élethűség, a kitűnő reprodukció mellett a képek nagysága is megragadja a szemlélő figyelmét. Ily nagy képekben még egy munka sem mutatta be az állatvilágot. Maguk az állatok a legérdekesebbek, a legnevezetesebbek. Akárhány van olyan közöttük, a mely természetrajzi, állattani munkában egyáltalán nem látható. Az Európászerte híres berlini állatkert állományából vannak veve. A mellett, hogy a díszes könyv nevezetes és érdekes nagy állatokat állít elébünk, egy állatkerti sétát is pótol. Gyönyörködhetünk az állatokban, akár csak az állatkertben magában látnók őket. Az egyes képekhez a magyarázatok nem száraz leírások, hanem vagy az állatéletből kiválasztott, ellesett valamelyik mozzanat, vagy pedig az illető állatra vonatkozó adatok. Élvezettel, okulással fogja olvashatni mindenki, ki az állatélet iránt érdeklődik. Maga az állatkép, az állat-fotográfia a rövid szöveggel minden érdeklődőnek sokkal inkább emlékeztetőbe fog vésődni, mintha lapokra terjedő leírást olvasna róla.

o o o o o o

14

Kiadta LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)

cs. és kir. udv. könyvkereskedése, Budapest, Andrásy-ut 21.

Kapható minden könyvkereskedésben.

GYÖNYÖRŰ MŰVÉSZI BECSŰ DISZMŰI
ÁRA DISZKÖTÉSBEN 36 KORONA.

LOTZ KÁROLY FALFESTMÉNYEI

Husz fénymetszetű táblával és
Morelli Gusztáv fametszeteivel

Szövegét írta RIEDL FRIGYES.

• • • • •

Ezen album, mely elejétől végig magyar munka, a legnagyobb magyar freskófestő legkiválóbb műveit foglalja magában.

Kiadta a magyar arisztokrácia és a társadalom kitünőségeiből alakult, Izabella kir. herczegasszony védnöksége és gr. Batthyány Lajosné szül. Andrássy Ilona grófnő elnöklése alatt álló háigybizottság. — A nagy ivréti alakú, külön e czélra készült papíron nyomtatott díszalbum a nagy művésznak következő eddig részben hozzáférhetetlen és itt először reprodukált alkotásait közli fénymetszetekben: I—II. Az Olympus (freskó). III—IX. Részletek az operaház mennyezetének freskójából: Apelló csoportja, Zeus csoportja, Pluto hírodalma, Bacchus és kísérete, Poseidon csoportja, Vénus csoportja, A művészetek. X—XI. Justitia (a Kuria lépcsőházának freskója). XII. A művészetek (mennyezet-freskó). XIII. Mennyezet-freskó gr. Károlyi István palotájában. XIV. A hajnal (gr. Károlyi Sándor palotájából). XV. Magyarország apotheozisa (az új országház mennyezet-képe). XVI. A törvényalkotás apotheozisa (új országház). XVII—XVIII. A négy evangélista (a lipótvárosi bazilikából). XIX—XX. Szent-László életéből (a budai Mátyás-templom fall freskói). — Ezenkívül 22 pompás metszetű szövegkép a viola tonusban nyomtatott szövegtől eltűnő vöröses színben.

A fénymetszetek Hány Gyula és Papp Sándor
festőművészek közreműködésével készültek.

E remekművet 3 korona havli részletfizetés mellett szállítjuk.

• • • • •

19

LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI) ==

sz. és kir. udv. könyvkereskedése, Budapest, Andrássy-ut 31.

247. **Amerikai elbeszélők.**
Szapponas Aladár.
248. **Heltai Jenő.** Gertie és egyéb elbeszélések.
249. **Faludi Ferencz.** Versei. *Ferenczi Zoltán.*
250. **Petőfi.** Barátság és szerelem. I. *Ferenczi Z.* Képekkel.
251. **Budyard Kipling.** A Dsungel könyve. III. Képekkel. *Mikes.*
252. **Maxim Gorkij.** Csudra Makar és egyéb történetek. *Ambrozovics Dezső.*
253. **Francoziaelbeszélők tára.** IV. *Marquis Géza.*
254. **Jókai Mór.** Népvilág. Színyyei *Ferencz.* (Isk. kiad.)
- *255—256. **Schiller.** Tell Vilmos. *Váradi Antal.*
- *257—258. **Brieux.** A vörös talár. *Lándor Tivadar.*
259. **Galeotto Marzio** könyve Mátyás királyról. *Császár M.*
- 260—261. **Jókai Mór.** Válogatott részek Az új földesúr című regényből. Isk. kiadás.
262. **Lenau** költeményeiből. *Feleki Sándor.*
263. **Tutsek Anna.** Örvény és egyéb elbeszélések.
- *264—265. **Tolstoj Leo.** Asötétszég országa. *Szabó Endre.*
- 266—267. **Theuriet.** Virágos erdő. *Lándor Tivadar.*
268. **O. Sallustius Orisius.** Catilina összeesküvése. *Kazinczy-Wirih.*
269. **Gorkij Maxim.** Malva. *Yartin.*
270. **Petőfi.** Barátság és Szerelem. II. *Ferenczi Z.*
- 271—272. **Gróf Apponyi Albert.** Válogatott beszédei. *Kőrösi H.*
273. **Conan Doyle.** Dr. Holmes kalandjai. III. *Lándor Tivadar.*
274. **Ouida.** A kis tolvaj és egyéb elbeszélések. *Marosi Ilona.*
275. **Felsner Ignác.** Képek a régi Pest-Budáról.
- *276. **Turgenyev.** A kegyelemkenyér. *Barabás Ael.*
- 277—278. **Mikszáth.** A tót atyáinak.
279. **Tacitus.** Germánia. *Tonelli.*
280. **Petőfi.** Haza és szabadság. I.
281. **Kemechey Jenő.** Bodrogközi történetek.
- 282.* **Maeterlinck.** A hivatlan vendég. — A vakok. *Marquis.*
283. **Jókai Mór.** Márczius 15-iki szövatok. — A szabadságharczából.

284. **Ambrus Zoltán.** Berzsényi báró és családja. Tollrajzok a mai Budapestről. I. sorozat.
285. — II. sorozat.
286. **Jeanne Marni.** Akiéről nem szól a krónika. *Marquis G.*
287. **Plutarchos.** Calus Julius Caesar. *Dr. Kacsovics Kálmán.*
- *288—289. **Shakspeare.** Romeo és Julia. *Telekes Béla.*
290. **Petőfi.** Haza és szabadság. II. *Radnai Gy.*
291. **Jókai Mór.** Petőfi Sándorról.
292. **Ignotus.** Változatok a G húrón.
- 293—294. **Vergilius.** Aeneise. II. *Ford. Baróti Szabó Dávid.* Kiadta *Radó Antal és Tóth Rezső.*
295. **Turgenyev.** Csöndes vidékek. *Szabó Endre.*
296. **Szomaházy István.** Elhibázott élet és egyéb történetek
- 297—298. **Vergilius.** Aeneise III. *Ford. Baróti Szabó Dávid.* Kiadta *Radó Antal és Tóth Rezső.*
299. **Gorkij Maxim.** Huszonhat és egy.
300. **Dóczy Lajos.** Csokonai.
301. **Beóthy Zsolt.** Báró Wesselényi Miklós.
302. **Demosthenes Philipplikai.** *Borsos Károly.*
303. **Ifj. Hegedűs Sándor.** Az óriások világa.
- 304—305. **Prakovszky a siketkovács.** *Mikszáth Kálmán.*
306. **Church J. A.** Római élet Cicero korában. I. *Szilasi Móricz.*
307. **Church J. A.** Római élet Cicero korában. II. *Szilasi Móricz.*
- *308—309. **Goethe.** Egmont. *Salgó Ernő.*
310. **Petőfi.** Vegyes költemények. II. *Balassa József.*
- 311—312. **Verne.** Utazás a föld körül 80 nap alatt. *Telekes Béla.* I. rész.
- 313—314. **Ugyanaz.** II. rész.
- *315. **Maeterlinck.** Monna Vanna. *Abrányi Emil.*
316. **König Dénes.** Mathematikai mulatságok. Előszóval *Beke Manótlól.* I.
317. **E. T. A. Hoffmann.** Coppélia. *Antónia. Alexander Erzsé.*
- 318—319. Szemelvény a Gesta Romanorumból. *Katona Lajos.*
320. **Conan Doyle.** Dr. Holmes kalandjai. IV. *Lándor Tivadar.*

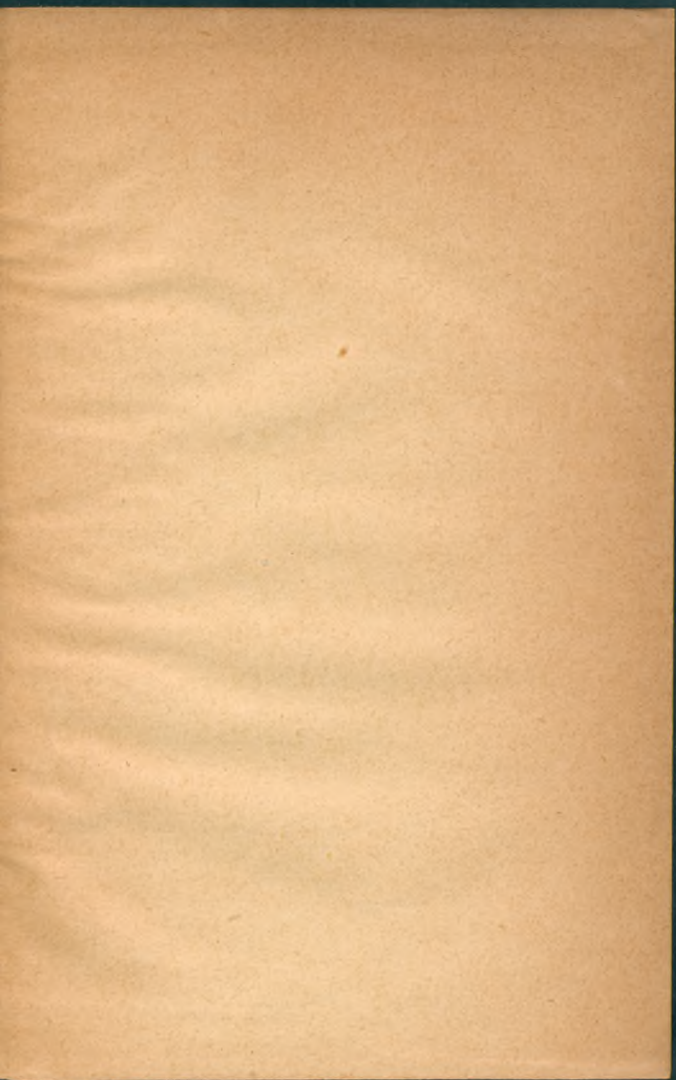
321. **Hoitsy Pál.** A csillagok világából.
- *322. **Molière** Scapin furfangjai. *Hevesi Sándor.*
- *323. **Wilde Oszkár.** Lady Windermere Legyezője. *Moly Tamás.*
- 324—325. **M. Tullius Cicero beszéde.** A műkincsekről. *Gurnevics Lajos.*
326. **Osehov Antal.** Elbeszélések. *Barabás Abel.*
327. **Garády Viktor.** Tengerparti képek.
328. **Ambrus Zoltán.** Kevélyek és lealázottak.
- *329. **Molière.** Kénytelen házasság. Vigjáték. *Hevesi Sándor.*
330. **Anatole France.** A Kyméi énekes és egyéb elbeszélések. *Nyitrai József.*
331. **Dr. Csánki Dezső.** Rajzok Mátyás király korából.
332. **Jókai Mór.** A nagyenyedi két fűzfa. Beszély. *Váro Ferencz.*
- 333—336. **Mikszáth Kálmán.** Az új Zrinyiász.
337. **Erodarics** története a mohácsi vészről. *dr. Szentpétery I.*
338. **Henri Lavedan.** Elbeszélések. *Gábor Andor.*
339. **Szikra.** Vadászat és egyéb elbeszélések.
340. **Berzeviczy Albert.** Magyar utazók Olaszországban a múlt század első felében.
- 341—343. **Jókai Mór.** Óreg ember nem vén ember. Regény.
- *344—345. **Maxim Gorkij.** Éjjeli menedékhely. *Havas József.*
346. **Cornelius Tacitus.** Julius Agricólának életéről és erkölcséről. *Wirth Gyula.*
347. **Krúdy Gyula.** Nyíri csend. Elbeszélések.
8. **Zangwill.** A matrác-sír. *Gábor Andor.*
- *349—350. **Tóth Ede.** A kintornás család.
351. **Radó Antal.** Rákóczi sirja és egyéb költemények.
- 352—353. **C. Sallustius Crispus.** A Jugurtha háború. *Várdai Béla.*
354. **Gorkij Maxim.** A tévedés. *Ambrozovics Dezső.*
355. **Lengyel Laura.** Tavaszi mese.

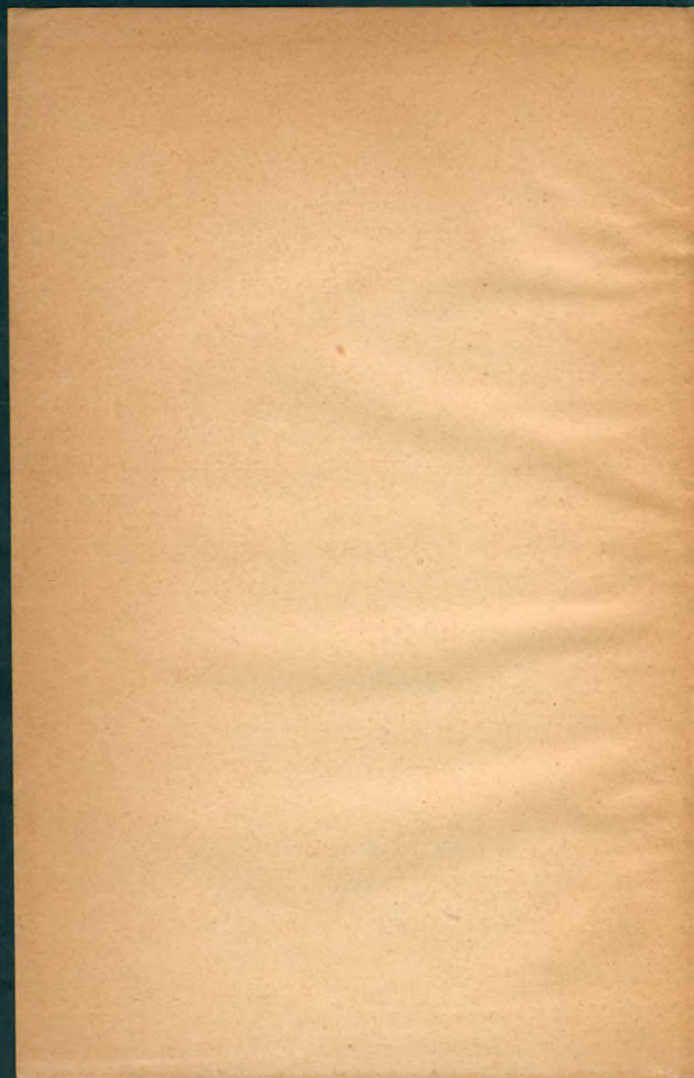
A teljes jegyzéket kívánatra ingyen küldi meg a kiadóhivatal.

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedése

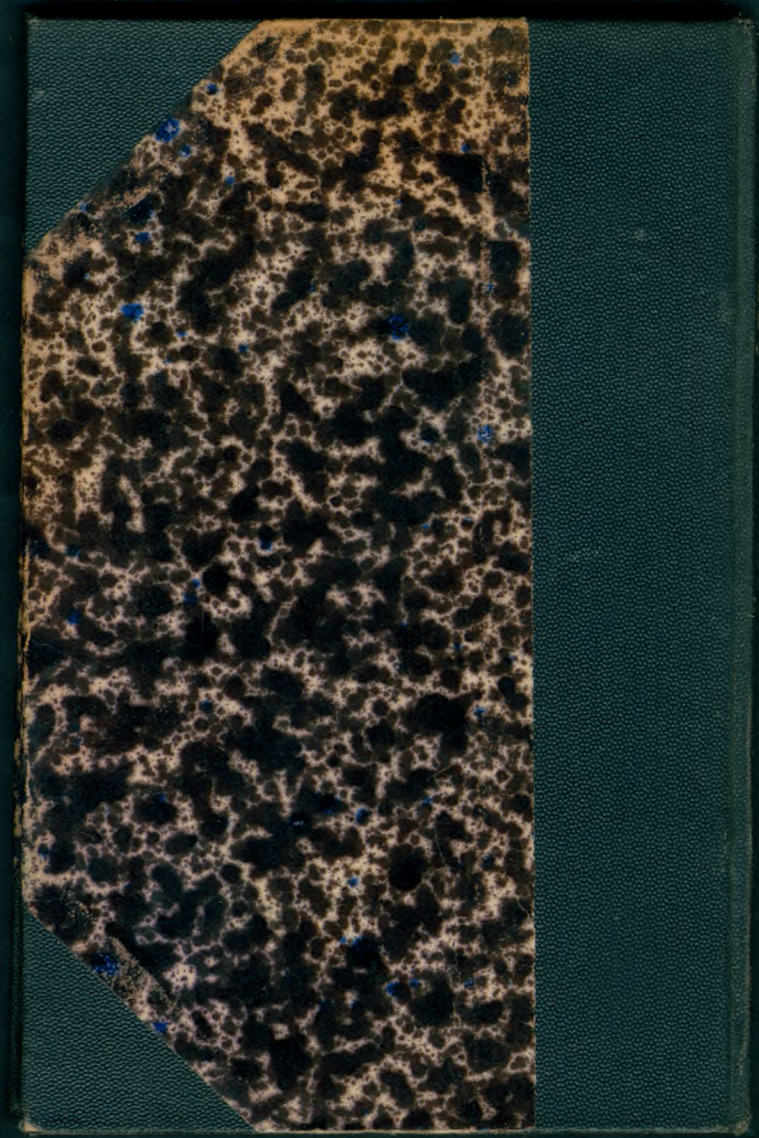
Budapesten, VI. ker., **Andrássy-út 21. szám.**

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium az 1., 3., 5., 8., 11 12., 19., 20. 21., 22., 26., 27. sz. füzeteket az 1286—1898e. a. középiskolák, tanító-, tanítónő-, óvónőképző-intézetek, polg. fiu és leány-, felső keresk. és felsőbb leányisk. könyvtáraknak, a 30., 31., 32., 34., 36., 37., 38., 42., 43., 44., 46., 49., 50. sz. füzeteket a 3644—1898e. sz. a. középisk. ifjúsági könyvtáraknak és ugyanezen füzeteket a 3935—1898e. sz. a. polg. fiu., polg. leány-, az óvónő-, tanító- és tanítónőképző-intézetek, felső kereskedelmi és felsőbb leányiskolai könyvtáraknak, az 52., 54., 61., 63., 64., 65., 68. 69., 70., 71., 73., 74., 75. sz. füzeteket a 734—1899e. sz. a. középiskolai, polgári fiu- és leány-, felsőbb leány-, felső kereskedelmi iskolák, tanító- és tanítónőképző-intézeti könyvtáraknak, a 77., 78., 79., 84., 87—88., 90., 93., 94., 95., 96., 97., 101., 102—105., 106—108., 109—112., 114., 115. sz. a. 3656—1899e. sz. a. középiskolák polgári fiu- és leány-, felsőbb leány- és felső kereskedelmi-, valamint tanító- és tanítónőképző-intézeti könyvtáraknak, a 120. 121—122., 125., 130., 133. 135., 137—139., 144., 145., 150. sz. füzeteket, a 4986/1899e. sz. alatt a középiskolák polgári fiu- és leány-, óvónő- és tanítónőképző-intézetek, valamint a felsőbb leány- és felső kereskedelmi iskolai ifjúsági könyvtáraknak, a 146., 148., 151—153., 254., 260—261. sz. füzeteket a 2099/1900. sz. a. középiskolák, polgári fiu- és leányiskolák, óvónő-, tanító- és tanítónő-képző-intézetek, valamint felső leányiskolák és felső kereskedelmi iskolák ifjúsági könyvtárainak beszerzésre ajánlotta. — Ugyanígy Budapest székesfőváros Tanácsa a 27563—98. sz. végzésével a Magyar Könyvtár iskolai célokra megfelelő füzeit a fő- és székvárosi polgári felső kereskedelmi-, felsőbb leány- és főreáliskolai ifjúsági könyvtárak számára való beszerzésre ajánlotta.

MEGGHER KONINKRIJK 355.

MIN

INDEX

BOOK